

T.C.
SAMSUN VALİLİĞİ
Tarım İl Müdürlüğü

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

Burhan HEKİMOĞLU
Ziraat Mühendisi

Mustafa ALTINDEĞER
Ziraat Mühendisi

Samsun / 2006

Kapak Tasarım

Dr. Ali KORKMAZ

Baskı

Yaşar BUDAK/Recep YAPINCAK

Şerife GÜL GÖZÜGÜL

Çiftçi Eğitimi ve Yayım Şube Müdürlüğü

Harmanlama

ÇEY Şubesi Personeli

Samsun Tarım İl Müdürlüğü Yayınıdır

Strateji Geliştirme Birimi

Önsöz

Ülkemizde 25 yıl önce 420 bin hektar olan üretim alanı, bugün 700 bin hektarı aşmıştır. Fındık Karadeniz bölgesinde yaklaşık 3150 köyde, Türkiye nüfusunun %5' ine tekabül eden 3.205.000 kişinin diğer bir yaklaşımla 400.000 dolaylarındaki çiftçi ailesinin direk olarak tek geçim kaynağıdır. Üretici, tüccar, fabrikacı ve ihracatçıları baz alarak bir hesap yapılacak olursa, fındık tarımı dolaylı olarak yaklaşık 5 milyon kişiyi ilgilendirmektedir. Fındık Doğu Karadeniz bölge halkının önemli bir kısmının hemen hemen tek geçim kaynağı olması nedeni ile sosyal boyutu da oldukça önemlidir. Türkiye dünya fındık üretiminde kalite ve üretim miktarı itibarı ile tekel durumdadır. Fındık Türkiye'de Ordu, Giresun, Trabzon, Sakarya ve Samsun illerinde dünyaca kabullenilmiş kalitede üretilmektedir. Buna bağlı olarak da bir çok eksiklik ve problemiyle birlikte fındık sanayisi bu illerde yoğunlaşmış ve gelişmiştir. Samsun ili üretimi yaklaşık 55 bin ton olup, ülke üretiminin yaklaşık %11'ini karşılamaktadır. Bugüne kadar sadece kabuklu ve iç fındık ihraç eden ülkemiz, fındık sanayinin gelişmesi sonucu işlenmiş fındık ihracatına ağırlık vermeye başlamış ve bu oran toplam ihracatın yaklaşık % 8'e ulaşmıştır.

Bölgemiz fındık üreticilerinin yetiştiricilik problemlerinden daha fazla pazarlama problemleri vardır. Fındık ürününün tüm tarafları, rekolmeden maliyete fiyat oluşumuna kadar birlikte hareket etmek zorundadırlar. Bu konulardaki dağınık görüntü ürünün tüm taraflarını olumsuz etkilemektedir. **Bilindiği gibi fındık ülkemizin en önemli tarımsal ihraç ürünü olma özelliğine sahiptir. Ancak, sektöre uzun yıllar müdahale edilmiş olması nedeniyle, arz fazlası problemi ile karşı karşıya kalınmıştır. Tarım sektöründe uygulanmakta olan politikalar kapsamında, izlenecek fındık politikasına yönelik olarak hazırlanan bu çalışma da; sektörde yer alan tüm aktörlerin işbirliği ile ülke menfaatini en üst düzeyde korunabileceği bir yaklaşım ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu kitabın hazırlanmasında emeği geçenlere teşekkür ediyor ve bu çalışmanın ülkemiz tarımına, fındık üreticisine ayrıca fındık sektöründe yer alan herkese faydalı olmasını diliyorum.**

Sadullah KIRENCİ
İl Müdürü

samsun tarım il müdürlüğü

ANA SAYFAÜYELİK HESABIPROGRAMLARLINKLERFORUMLARKONULAREN İYİLERÜYE LİSTESİ

Atatürk Kögesi

"Türkiye'nin asıl sahibi ve efendisi, gerçek üretici olan köylüdür."

Kurumsal

- # Ana Sayfa
- # Samsun Hakkında
- # Birimlerimiz
- # Görevlerimiz
- # İl Tarımsal Yapısı
- # Desteklemeler
- # Yayınlarımız
- # samtim Dergisi
- # Tarım Takvimi
- # Teknik Bilgiler
- # İletişim
- # Bilgi Edinme Hakkı

Kimler Sitede

Şu an sitede, 4 ziyaretçi ve 0 üye bulunuyor.

Henüz üye değilseniz, Buraya tıklayarak ücretsiz kayıt olabilirsiniz.

İYİ TARIM UYGULAMALARI KAPSAMINDA EUROPGAP SERTİFİKALI KIŞLIK SEBZE ÜRETİMİ ÇALIŞMALARI

Çarşamba ve Bafra İlçelerinde 18 köyde 72 projeli çiftçi ile yürütülen çalışmalar kapsamında toplam 855 da. alanda kışlık sebze yetiştiriciliğine başlandı. İkinci ürün olarak düşünülen brokkoli, karnabahar, kırmızı baş lahana ve beyaz baş lahana fide dikimleri Ağustos-Eylül 2005 tarihinde tamamlanmış olup ihracata yönelik olarak planlanan üretimde Euroggap Protokolü uygunluk kriterlerine göre üretim alanlarında gerekli kontroller yapılmak suretiyle kayıt sistemine geçilmiştir. Üretimin fide ve toprak hazırlığı aşamasından başlayarak hasada kadar olan süreçte entegre mücadele, entegre ürün yönetimi ilkelerine göre uygulamalar sürdürülmektedir. İlimiz iklim ve toprak şartları yönünden kışlık sebze yetiştiriciliğine en uygun ova arazilere sahiptir. Çarşamba ve Bafra Ovalarında kışlık sebze üretimi yaygınlaştırılarak iç ve dış pazarlara gıda güvenliği ve izlenebilirliğe uygun standartlarda ürünler sunulacaktır.

samtim Dergisi

SAMTIM DERGISİNİN YENİ SAYISI ÇIKTI

Anket

Yeni sitemizi nasıl buldunuz?

Çok güzel

Fena değil

Geliştirilebilir

Yorum yok

Sonuçlar Anketler

Toplam Oy: 381
Yorum: 1

Üye Girişi

Üye Adı

Şifre

Tarımsal Bilgi, Potansiyel Güçtür.

Gelin Paylaşalım!

www.samsuntarim.gov.tr

İÇİNDEKİLER

Sayfa

1. Giriş	
2. Mevcut Durum	
3. Fındık Sanayinin Durumu	
4. Fındık Sektörünün Yeniden Yapılandırılması ...	
5. Fındığın Sorunları ve Çözüm Önerileri	
5.1. Sorunlar	
5.2. Çözüm Önerileri	
Kaynaklar	

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

1. Giriş

Türkiye, fındık konusundaki yeni atılımların kaynağını ve temelini oluşturabilecek paha biçilemez değerlerde materyal, deneyim ve bilgi birikimine sahip olmanın bilinci ile üretimden son tüketiciye kadar tüm aşamalarda ihtiyaçlara en üst düzeyde cevap verebilecek yetişmiş insan gücünü, teknik ekipmanı ve sanayi kapasitesini elinde bulundurmaktadır.

Türkiye’de fındık üretimi, fındık bitkisinin belli ekolojik isteklerinin olması nedeniyle, Karadeniz ikliminin hakim olduğu yörelerde yapılmaktadır. Özellikle son 10-15 yıl içerisinde Türkiye’de hızlı bir üretim alanı artışı olmuştur. Doğu Karadeniz Bölgesinde fındık bahçelerinin %75-80’ini oluşturan dikten sarpaya kadar eğimli yapısı, ortadan çok şiddetli dereceye kadar toprak ve yağmur erozyonuna açık, sığ ve çok sığ (toprak derinliği %35’inde 0-20 cm arasında, %50’sinde 20-50 cm arasında) derinlikte ki, işlemeli tarıma uygun olmayan 5., 6. ve 7. sınıf arazileri yağmur erozyonuna karşı koruyan ve ekonomik olarak değerlendiren tek ürün şimdilik fındıktır. Ancak fındığın özellikle Batı Karadeniz bölgesinin verimli, düz ve az meyilli arazilerine kaymasının sebepleri, geçmiş dönemlerde fındığın satış garantisinin olması, yüksek taban fiyatı ile desteklenmesi ve arazilerin yeni fındıklığa tahsis edilmesi sonucu %30-50 oranında daha yüksek ürün vermesidir.

Türkiye’de dekara fındık verimi ortalanması 1969-1972 yılları arasında 61.33 kg dolaylarında iken 1979 - 1982 yılları arasında 70.50 kg dolaylarına çıkmıştır. On yıl içerisinde meydana gelen %18.80 oranındaki verim artışı, üretim tekniğinin nispeten iyi uygulanmasından ziyade verimli, düz ve taban arazilerde yetiştirilmesinden ileri gelmektedir. 2005 yılına gelene kadar verim devamlı artış göstermiş ve bu rakam dekara 102 kg çıkmıştır. Bilindiği gibi, Dünya fındık üretiminin büyük bölümünü Türkiye yapmaktadır. Resmi rakamlara göre, 550 bin hektar olarak gösterilen Türkiye’nin üretim alanları, gerçekte 700 bin hektarın üzerindedir. Türkiye’den sonra sırasıyla İtalya, İspanya ve ABD başta olmak üzere diğer ülkelerde yaklaşık 200 bin hektar alanda fındık üretimi yapılmaktadır.

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

Fındık, yedi önemli sert kabuklu meyve türü arasında yaklaşık %21 oranındaki payı ile dünya üretiminde ikinci sırada yer alması ve 600.000–650.000 ton arasında gerçekleşen üretimiyle dünya ölçeğinde önemli, ekonomik bir üründür. Dünya fındık üretimi ve ihracatında Türkiye'nin lider ülke olması bu ürünün ülkemiz için ne denli önemli olduğunu bir kat daha artırmaktadır. Türkiye'ye ilave olarak diğer önemli fındık üreticisi ülkeler ise, İtalya, ABD, İspanya, Gürcistan ve Azerbaycan'dır.

Türkiye, üretim alanındaki büyüklüğünü, üretim miktarında da elinde bulundurmaktadır. Bazı yıllar azalma, bazı yıllar artış gösteren fındık üretimi, son 10 yılın ortalaması alındığında, 600-650 bin ton kabuklu civarında gerçekleşmektedir. Diğer ülkeler ile birlikte Dünya üretimi fındıkta 900 bin ton civarına ulaşmaktadır. Üretim alanı bakımından büyüklüğü elinde bulunduran ülkemizde her alanda olduğu gibi verim diğer ülkelere göre oldukça düşüktür. ABD'de bir dekardan 225 kg fındık alınırken, bu rakam İtalya'da 155 kg'dir. Türkiye'nin dekarda verimi ise ortalama 100 kg civarındadır. Doğu Karadeniz'in bazı kesimlerinde ise 60-70 kg'a kadar da düşmektedir.

Fındık üretimi, özellikle bazı dönemlerde uygulanan çıkarıcı ve popülist politikalarla çok büyük bir yanlışın içine itilmiştir. Katma değeri yüksek üretim imkanı olan verimli ova topraklarına hiç girmemesi gereken fındık, diğer tarım ürünlerinin ihmali, daha az çaba gerektiren fındığa yanlış fiyatların verilmesiyle yılda 2-3 ürün alınabilecek verimli ovaları adeta işgal etmiştir. Her türlü sebzenin dışında, mısır, ayçiçeği ve soya gibi tarımsal sanayi için gerekli olan ürünlerin yetiştiği ovalar yılda bir kez toplanan fındıkla kaplanmış ve üretim fazlalığı meydana gelmiştir. Fındıkta meydana gelen üretim fazlalığı arz-talep dengesini bozarken, Türkiye, mısır, ayçiçeği ve soya gibi ürünlerde dışardan ham yağ ithal etmek ve bunlara da 800-900 milyon dolar ödemek durumuyla karşı karşıya kalmıştır.

Türkiye'de fındık geleneksel üretim bölgesi olan Doğu Karadeniz'deki Ordu, Giresun ve Trabzon illerinin çok dışına çıkmış, özellikle Samsun ile Batı'da Düzce, Sakarya ve Bolu'ya yayılmıştır. Bugün 33 ilde fındık tarımı yapıldığı bilinmektedir.

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

Ancak ekonomik anlamda üretim ise 13 ilde gerçekleştirilmektedir. 25 yıl önce 420 bin hektar olan üretim alanı, bugün 700 bin hektarı aşmıştır. Bu alanlarda yaklaşık 400 bin üretici fındık üretmektedir. Üretici, tüccar, fabrikacı ve ihracatçıları baz alarak bir hesap yapılacak olursa, fındık tarımı doğrudan ve dolaylı olarak 5 milyon kişiyi ilgilendirmektedir.

Fındık Karadeniz bölgesinde yaklaşık 3150 köyde, Türkiye nüfusunun %5' ine tekabül eden 3.205.000 kişinin diğer bir yaklaşımla 400.000 dolaylarındaki çiftçi ailesinin direk olarak tek geçim kaynağıdır. Ayrıca Türkiye ekonomisi için de büyük bir önem taşımaktadır. Zira fındık dış satımımıza 1978-1980 yılları arasında % 13-16 oranında, 1980 - 1981 yılları arasında % 4-6,5 oranında katkıda bulunmuştur. Son yıllardaki katkı payının azalması genel ihracatımızın 3-3.5 kat artış göstermesinde kaynaklanmaktadır. Fındık ayrıca tarımın yapıldığı çok meyilli, toprak derinliği az olan arazilerin değerlendirilmesinde ve erozyona karşı korunmasında da etkili olmaktadır.

Dünya üretiminin büyük bölümünü elinde bulunduran Türkiye, aynı oranda da ticaretini yapmaktadır. Dünya fındık ihracatının son yıllardaki gelişmelerle birlikte yaklaşık yüzde 80'inini Türkiye yapmaktadır.

Türkiye, 1783'den beri dünyaya fındık ihraç etmekte ve bu ürünü her kıtada insanlara yedirmektedir. Türkiye, bugün en fazla fındığı Almanya başta olmak üzere AB ülkelerine satmaktadır. Fındık sattığımız 90'ı aşkın ülke arasında Çin, Libya, Kanarya Adaları, Kolombiya, ABD, Panama, Özbekistan, Mısır, Kostarika, Pakistan, Japonya, Estonya, Kanada, Kazakistan ve Avusturalya gibi dünyanın dört bir yanındakiler yer almaktadır.

Bilindiği üzere dünya fındık üretim ve ihracatının çok büyük bir kısmını Türkiye karşılamaktadır. Fındık çeyrek asır önce genel ihracatımız içinde yüzde 20'nin üzerinde bir paya sahipken, son yıllarda 500 bin tonu aşkın kabuklu ihracatı ve bundan sağlanan ortalama 900 milyon dolarlık dövizle yüzde 2 seviyelerine kadar inmiştir. Buna rağmen, tarım ürünlerinde ilk sıradaki yerini korumaktadır. Üretilen fındık yaklaşık 156 kırma ve işleme fabrikasında kırılarak ve işlenerek katma değer ve istihdam

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

sağlanmaktadır. Fındık ihracatından giderek artan gelirimiz bazı yıllarda 1 milyar dolar civarında döviz girdisi sağlamıştır. Fındık hiçbir dış girdi almadan ihraç edilerek ülkemize döviz kazandırmaktadır. Türkiye, önümüzdeki yıllar için hedefini 300 bin ton iç, yani asgari 600 bin ton kabuklu fındığı ihraç etmek ve 1.5 milyar doları aşkın döviz kazanmak olarak koymalıdır. 2005 yılında ve 2006 yılı haziran ayına kadar bu hedefi aşmıştır.

Türkiye’de devletin uyguladığı fındık üretim ve pazarlama politikaları, üreticilerin ve ihracat gelirlerinin artırılması ile birlikte dünya fındık piyasasında daha etkin olunabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bilindiği üzere Türkiye ekonomisinin en önemli problemlerinden birisi, ihracatın istikrarsız ve potansiyelin çok gerisinde olmasıdır. Her yıl meydana gelen dış açıklar ekonomik gelişmemizi büyük ölçüde engellemektedir. İhracatımızın istikrarsız ve potansiyelin çok gerisinde olmasının nedeni, ihraç edilecek ürünlerimizin olmaması veya doğal kaynaklarımızın yetersizliği değildir. Aksine dünya çapında büyük önem taşıyan birçok ürün ülkemizde bolca üretilebilmektedir. Asıl neden, bu ürünlerden gereği gibi yararlanılamamasıdır. Bu ürünlerden birisi de, en önemli geleneksel ihraç ürünlerimizden olan fındıktır. Sert kabuklu kuru meyveler grubuna giren fındık, bütün dünyada çok geniş bir tüketim alanına sahiptir. Çerez olarak tüketilebildiği gibi, çeşitli işlemlere tabi tutularak mamul (fındık ezmesi, fındık püresi, fındık krokanı, vs.) hale getirilip, bu şekilde de tüketilebilir. Çerez olarak sadece nihai tüketiciler tarafından tüketilen fındık, mamul şeklinde hem tüketiciler, hem de çeşitli sanayi dalları tarafından yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Bu sanayi dalları arasında çikolataçılık başta olmak üzere; bisküvi, pasta, tatlı, şekerleme, dondurma gibi pek çok sanayi dalı vardır.

Son on yıllık ortalama verilere göre (900 bin tona ulaşan kabuklu olan) dünya fındık üretiminin yaklaşık %70’i ülkemizde yapılmaktadır. Bunun % 20’si iç pazarda tüketilirken, geri kalan kısmı ihraç edilmeye çalışılmaktadır. Kabuklu olan dünya fındık ihracatının % 80’i yani yaklaşık 500 bin ton kabuklu fındık ülkemizden yapılmıştır. Türkiye’den sonra en büyük üreticiler

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

sırasıyla İtalya, ABD ve İspanya'dır. Fındığı işleyerek satan Almanya, Hollanda, Belçika ve Lüksembourg'da toplam % 5 oranında fındık ihracatından pay almaktadır. Türkiye'de yaklaşık 600 bin hektarlık alanda fındık üretimi yapılmaktadır. Verim düzeyi İtalya ve ABD gibi üretici ülkelerden oldukça düşüktür. 1993-1999 dönemi ortalaması FAO verilerine göre 94 kg/da iken ABD'de verim 249 kg/da dır. Türkiye'de fındık yetiştiren işletme sayısı yaklaşık 400 bindir. Bunların ancak % 55'i fındık tarım satış kooperatiflerine üye durumundadır. Üretilen fındığın % 90'ı pazara sunulmaktadır. Bu üretimin % 10'luk payı üretici tarafından tüketilirken, yaklaşık % 10'u yani 60 bin ton kabuklu fındık da yurt içi pazara sunularak tüketildiği tahmin edilmektedir. Türkiye fındığın gerek üretiminde gerekse ihracatında ilk sırada olmasına rağmen iç tüketim oldukça azdır. AB üyesi ülkelerde kişi başına yıllık fındık tüketimi 3-4 kg iken, Türkiye'de yıllık tüketim 1 kg'ın altındadır. Türkiye'de üretilen fındığın sadece %10-20'lik kısmı içte tüketilmektedir. Türkiye'de fındık tüketiminin az olmasında diğer ikame ürünlerin fazla olması önemli bir etkindir

Dünyada en fazla fındık tüketimi Avrupa ülkelerinde olmaktadır. Bu ülkelerde Dünya fındık üretiminin %90'dan fazlası tüketilmektedir. Tüketilen bu fındığın da %90'ı gıda sanayinde (özellikle çikolata ve şekerleme) kullanılırken %10'u doğrudan kuru yemiş olarak tüketilmektedir.

Bazı yıllar ülkemizde pazarlama sorunlarından dolayı stoklar oluşmaktadır. Bu stok fazlalığı üretimin ihracattan ve iç tüketimden fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Dünya fındık üretim ve ihracatında Türkiye'nin bu kadar büyük bir payı olmasına rağmen, bu üründen gereği gibi yararlanıldığını söylemek mümkün değildir. Bunun iki temel nedeni vardır. Birincisi, fındık mamulleri (işlenmiş fındık ürünleri) üretim ve ihracatının çok düşük olmasıdır. İkincisi ise, geleneksel pazarımız olan AB pazarı dışına çok az çıkılmasıdır. Bu değerli ürünümüzün kaderi yıllardır birkaç Avrupa ülkesinin iki dudağı arasında çıkacak sözlere bağlı kalmaktadır. Zira fındık ve mamulleri ihracatımızın %80-85'i bu ülkelere yapılmaktadır. Bu pazar yapısı

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

nedeniyle, özellikle dünya üretiminin tüketimden fazla olduğu yıllarda, ya büyük stoklarla karşılaşmakta, ya da Avrupa ülkeleri fındığımızı istedikleri şartlardan satın alabilmektedirler. Böylece hem üreticilerimiz, hem de ihracatçılarımız zor durumlarda kalmakta, önemli gelir kayıplarına uğramaktadırlar.

Çizelge 1. Fındık Kırma Fabrikalarının Coğrafi Dağılımı ve Günlük Kapasitesi (ton-iç / 8 saat)

İller	Özel Sektör		Fiskobirlik		TOPLAM	
	Fabrika Sayısı	Kapasite (ton-iç/8saat)	Fabrika Sayısı	Kapasite (ton-iç/8saat)	Fabrika Sayısı	Kapasite (ton-iç/8saat)
Sakarya	21	840	2	25	23	865
Düzce	17	875	3	120	19	995
Zonguldak	6	270	-	-	6	270
Samsun	13	605	1	60	15	725
Ordu	41	1.898	5	160	45	1.998
Giresun	21	672	4	155	25	827
Trabzon	9	237	2	75	11	312
G. Toplam	128	5.397	17	595	133	5.992

Kaynak : Fiskobirlik Kayıtları

Fındık üreticilerinin ürünleri, Tüccarlar, Fındık Kırma Fabrikaları, Entegre fındık İşleme Tesisleri ve Fiskobirlik tarafından alınmaktadır. Fındık üreten birçok il ve ilçede Fiskobirlik'e ait fındık tarım satış kooperatifleri bulunmaktadır. Alımlar esnasında fındık randımanı ölçülmekte ve randımana göre fiyat ödenmektedir. Bu uygulama ayrıca fındıktaki kaliteyi artırmaktadır.

Türkiye'de fındık ihracatı genel olarak kabuklu fındık, kabuksuz fındık, fındık ezmesi, fındık unu, fındık püresi, fındık yağı, krokan ve işlenmiş fındık olmak üzere sekiz grupta gerçekleşmektedir. 2001 yılı fındık ihracatının %69,1'i kabuksuz fındık, %23,9'u işlenmiş fındık, %0,1'i kabuklu fındık, %1,1'si fındık unu, %5,2'si fındık püresi ve ezmesi ve %0,5'i de fındık yağı şeklinde gerçekleşmektedir.

Türkiye'nin geleneksel ihraç ürünlerinden olan fındık ihracatı özellikle rekolteye bağlı olarak önemli dalgalanmalar

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

göstermiştir. Ancak 1980 yılında 90.000 tonun altında seyreden iç fındık ihracatı 2000-2003 sezonunda 200.000 tonun üzerine çıkmıştır.

Fiskobirlik 1990'lı yılların öncesinde Türkiye fındık ihracatının yaklaşık yarısını gerçekleştirirken, 1990'lı yıllardan sonra ihracattaki payı azalarak yerini özel sektöre bırakmıştır. Fiskobirlik'in ihracattaki payının azalması kendine verilen; talep fazlası ürünün piyasadan çekilerek stoklarda bekletilmesi görevinden kaynaklanmaktadır. Son 10 yılda Fiskobirlik ve özel sektörün fındık ihracat miktarları ve payları verilmiştir. Tablo incelendiğinde, yukarıda bahsedildiği gibi ihracatta özel sektör payının sürekli arttığı, Fiskobirlik'in payının ise azaldığı görülmektedir.

Çizelge 2. Son 10 yıl itibariyle Özel Sektör ve Fiskobirlik'in Fındık İhracat Miktarları ve İhracattaki Payları

Yıllar	Özel Sektör		Fiskobirlik		Toplam Miktar
	Miktar	%	Miktar	%	
1994	181.445,0	97,4	4.791,0	2,6	186.236,0
1995	241.216,0	99,9	141,0	0,1	241.357,0
1996	197.015,5	99,3	1.332,5	0,7	198.348,0
1997	202.426,6	99,9	126,4	0,1	202.553,0
1998	201.801,7	100,0	-	-	201.801,7
1999	191.143,4	99,0	1.906,6	0,1	193.050,0
2000	177.048,0	99,9	259,0	0,1	177.307,0
2001	258.124,0	100,0	-	-	258.124,0
2002					252.779
2003					220.938

Kaynak: Karadeniz İhracatçılar Birliği Giresun

Türkiye'nin fındık ihracatını genel olarak kabuklu fındık, kabuksuz fındık, fındık ezmesi, fındık unu, fındık püresi, fındık yağı ve işlenmiş fındık olmak üzere yedi ana grupta gerçekleştiği görülmektedir. Bu ana başlıklar altında fındık kapsamında ihracata konu olan ürün çeşidi sayısı 48'dir. 1970'li yıllarda ihracatın %90' ı kabuklu ve iç fındık olarak gerçekleşirken, fındık işleme sanayindeki gelişmeler sonucunda işlenmiş fındık

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

ihracatının toplam fındık ihracatındaki payı artmıştır. Aşağıdaki tabloda ürün cinslerine göre fındık ihracatı verilmiştir. Tablo incelendiğinde ihraç edilen toplam fındık içinde iç fındık ihracat oranı % 72,4 olup işlenmiş fındık ihracatı ise % 27,5'dir. Bu da göstermektedir ki dış ithalatçılar genelde iç fındığı alıp kavurarak işleyip yarı mamul hale getirdikten sonra nihai mamul için kullanmaktadır.

Çizelge 3. Ürün Cinslerine Göre Türkiye Fındık İhracatı

Yıllar	Kabuklu Fındık		İç Fındık		İşlenmiş Fındık		Toplam
	Miktar (Ton)	%	Miktar (Ton)	%	Miktar (Ton)	%	
1994	172	0,1	135.499	72,8	50.565	27,1	186.236
1995	184	0,1	188.442	78,1	52.731	21,8	241.357
1996	332	0,1	145.925	73,6	52.144	26,3	198.401
1997	90	-	147.681	72,8	55.138	27,2	202.802
1998	72	-	143.807	71,3	57.923	28,7	201.802
1999	243	0,1	132.208	69,7	57.241	30,2	189.692
2000	292	0,2	117.440	66,2	59.575	33,6	177.307
2001	322	0,1	186.664	72,3	71.138	27,6	258.124
2002							252.779
2003							220.938

Kaynak: Karadeniz İhracatçılar Birliği

Türkiye fındık üretimi ve ihracatında yıllar itibariyle dalgalanmalar olmakla birlikte, genel olarak üretim ve ihracat miktarında artış görülmektedir. Ancak Türkiye fındık ihracatı ve iç tüketimi yıllık 400-450 bin ton civarında kabuklu fındığa eş değerdir. Bu durum yıllık ortalama 100 bin ton civarında arz fazlası oluşturmaktadır. Bu arz fazlası yağlık olarak değerlendirilmekte fakat ekonomik olmamaktadır. Esas itibariyle Türkiye'nin yeni pazarlar bulması, üretimde çeşitlilik sağlanması ve iç tüketimi de artırma yönünde Ar-Ge çalışmaları gerçekleştirmesi gerekmektedir. Fındık ihracatının %90'a yakın bir kısmı AB ülkelerine yapılmaktadır. Fındığı daha yüksek fiyatla ihraç etmek için kaliteyi artırmak ve tanıtım yapmak gereklidir. Tanıtımda başarılı olunması halinde, özellikle

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

Uzakdoğu ülkeleri potansiyel yeni pazarlar olarak dikkati çekmektedir

-01.09.2002-31.08.2003 tarihleri arasında 256 bin ton fındık ihraç edilerek 593.690.721 dolar döviz geliri elde edilmiştir.

-01.09.2003-31.08.2004 tarihleri arasında 223 bin ton fındık ihraç edilerek 915.616.000 dolar döviz geliri elde edilmiştir.

-Haziran 2006 tarihi itibarı ile Karadeniz Fındık ve Mamulleri İhracatçıları Birliği'nden (KFMİB) yapılan açıklamaya göre, geçen sezonun 40. haftasında kentali (100 kilogramı) 770 dolardan işlem gören fındık, bu sezonun aynı döneminde 854 dolardan alıcı bulmuştur. Yaklaşık 90 ülkeye fındık ihraç eden Türkiye, 40 haftalık dönemde 220 bin 128 ton fındık ihraç ederken, karşılığında 1 milyar 728 milyon 31 bin 144 dolar gelir elde edilmiştir. İhracatın 167 bin 502 tonu Avrupa Birliği (AB) ülkelerine yapılırken, AB dışındaki Avrupa ülkelerine 17 bin 116, denizaşırı ülkelere 10 bin 806, diğer ülkelere ise 4 bin 702 ton fındık ihracatı gerçekleştirilmiştir.

Samsun'dan 2006 Mayıs ayında 6 ülkeye yaklaşık 250 ton iç fındık, bir ülkeye de 12 ton kabuklu fındık ihracatı yapılmıştır.

Dış Ticaret Müsteşarlığı Samsun Bölge Müdürlüğü'nden alınan bilgiye göre, Dış Ticaret Standardizasyon (DTS) Denetmenleri Grup Başkanlığı ve Terme DTS Grup Başkanlığı faaliyet alanı içerisinde bulunan Almanya, Belçika, İspanya, Yunanistan, Suudi Arabistan ve Mısır'a yaklaşık 250 ton iç fındık ihraç edilmiştir. Ayrıca, Mısır'a 12 ton kabuklu fındık ihracatı yapılmıştır. Ünelere ihraç edilen ürün ve miktarı şöyledir: İç fındık; Almanya 140 ton, Belçika 40 ton, İspanya 8 ton, Yunanistan 20.16 ton ve Suudi Arabistan 16.20 ton, Mısır'a 25 tondur.

İhracatçılar nedense elde bulunan fındığın ihraç edilmesinin, ülke içi ve ülke dışında tüketim pastasının büyütülmesiyle uğraşmak yerine kısa yoldan kazanç mantığı

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

veya kolaycılığını tercih etmektedir. Oysa ki Pazar payının büyütülmesinden bahsetmemekteyiz (zaten ülkemiz pazar payında dünya tekeli/monopolü durumundadır). Esas odaklandığımız konu fındık tüketimi oranı ya da pastanın bizzat kendisinin büyütülmesi konusudur. 2005 Fındık fiyatları, Fiskobirlik tarafından Giresun Kalite kabuklu fındık için brüt olarak 7.45 YTL, net 6.7 YTL, Levant kalite kabuklu fındık için de brüt 7.5 YTL, net 6.34, kabuklu kara fındık için brüt 6.9 YTL, net 6.2 YTL olarak açıklanmıştı. Net fiyatlar Levant tipi Tombul Fındık 6,10- 6,00 YTL, Giresun Kalite fındık, 6,25 - 6,10, sivri Fındık ise, 5,95 - 5,85 YTL arasındadır. Geçen süre içinde piyasa şartları bu fiyatlarda dalgalanma oluşturmuştur. Belirlenen bu oran çok makul/tatminkar bir fiyattır. Oluşan fındık fiyatları karşısında üreticinin her yıl tatminkar seviyede kar getiren üründen beklentilerini sürekli artırmaktadır. Bu durum ise geçmişte arazisinde fındığını sökenleri yeniden dikme eğilimi oluşturmuş, ayrıca fındık üreticisi olmayanlar dahi yeni plantasyonların oluşması yönünde fındık dikimine yönelmişlerdir. Bu bağlamda her ürünün ister tarım ürünü olsun ister sanayi hammaddesi olsun her yıl fiyatının artmasını beklemek iktidarların hali hazırdaki para politikasını baltalayacaktır.

Açıklanan bu fiyatlar, zamanla gerçek değerini bulacaktır. Fındık arzının yüksek, fiyatların da yüksek olması durumunda reel piyasa bu fiyatı aşağı düşürecektir. Fındık arzı düşük, fiyat yüksekse belirlenen fiyat piyasada tutunacaktır. Belirlenen fiyat fındık arzına göre düşükse de zamanla reel piyasada fiyat yükselecektir. Bu sene için bu durum beklenen rekolteye göre diğer şartlara göre (Pazar ve pastada bir artış olmadığı sürece) çok az miktarda aşağı düşebilir. Ancak kanımızca piyasa bu fiyatı korumak isteyecektir. Hükümet, ihracatçı ve sanayici de bu fiyatı destekleyici politikalar içine şiddetle girmeli ve fındık tüketim pastasını artırıcı çalışmalar yeniden başlatılmalıdır. Şu an bir kaynağa göre 90 civarında ülkeye ihraç yapılmaktadır. Ancak bu ihraç oranlarını çoğunu Avrupa Ülkeleri almaktadır. Diğer ülkelere yapılan ihracatın artırılması yönünde çok daha fazla çalışma yapılması gerekmektedir. Aksi takdirde bütünleşme

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

sürecindeki Avrupa bizim tekel olduğumuz üretim alanında yine tekel tüketici olarak karşımıza çıkar ki bu durumda üretici üstünlüğümüz ortadan kalkar.

Ülkemizdeki fındık üretiminin tamamına yakını Karadeniz bölgesinde üretilmektedir. Fındık üretimi bu yönüyle ihracata yönelik üretilen bir ürün özelliğine sahip olup, tarım ihracatımızın tek başına %30'unu karşılamakla beraber genel ihracatımız içindeki payı %2.4'lere isabet etmektedir. Ülkemizde fındık üretimi yapılan iller içinde en fazla üretim 160.955 ton ile Ordu iline ait olup birinci sıradadır. Sırasıyla Sakarya 107.730 ton, Giresun 93.230 ton, Düzce 57.519 ton üretime sahiptir. Samsun ili yaklaşık 55 bin ton ile üretimde 5.sırada yer alır. Samsun üreticilerinin kimliği haline gelmiş olan fındık ürünü bir çok ailenin tek geçim kaynağıdır. İhracat kabiliyeti yüksek olan ve bölge ekonomisi için önem arz eden bu ürün, maalesef genel tarım politikalarımızın yetersizliği nedeniyle son 10 yıl içerisinde sorunlu bir ürün ve sorunlu bir üretici meydana getirmiştir. Fındık tarımında zamanında ve yerinde gerekli tespitler yapıp kanuni düzenlemeler yürürlüğe konulduğu halde uygulamaya gidilmemesinden dolayı bu değerli üründe sorunlar yumağı önümüzde durmaktadır.

Türkiye'nin en önemli fındık alıcısı Almanya'dır. Türkiye'nin fındıkta uyguladığı fiyat politikası ve yıllara göre yaşanan belirsizlikler en büyük fındık alıcısı olan Almanya'yı olumsuz olarak etkilemektedir. Bundan dolayı Almanya'nın son yıllarda Gürcistan ve Azerbaycan gibi yeni ülkelerin üretimlerini artırmaları için yönlendirdiği ve fındık ihtiyaçlarını bu ülkelere karşılamaya yöneldiği görülmektedir. Türkiye'nin dünya fındık üretim ve ihracatında bu kadar büyük payı olmasına rağmen bu üründen gereği gibi faydalandığını söylemek mümkün değildir. Bu pazar yapısı nedeniyle özellikle dünya üretiminin tüketimden fazla olduğu yıllarda ya büyük stoklarla karşılaşmakta ya da ithalatçı Avrupa ülkeleri arz fazlalığından dolayı fındığımızı istedikleri şarttan satın almaktadırlar. Böylece hem üreticilerimiz hem de ihracatçılarımız zor durumda kalmakta, önemli gelir kayıplarına uğramaktadırlar. Diğer taraftan ülkemizden sonra

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

dünyada en çok fındık üreten ülkeler olan İtalya ve İspanya'nın AB üyesi olmaları pazarımızı daha çok sıkıntıya sokmaktadır. Bu ülkeler üyelik avantajlarını kullanarak AB ülkelere gümrüksüz satış yapmaktadırlar. Dolayısıyla hemen hemen tek pazarı AB ülkeleri olan ülkemiz üretimin fazla olduğu yıllarda büyük sıkıntı yaşamaktadır. Bu gün geçerli olan anlaşmalar kapsamında Türkiye'nin Avrupa ülkeleri tarafından sırtından para kazanılan fason ülke konumundan kurtulabilmesi için fındık ihracatında "Pazar ve Mamul Geliştirilmesi" konusuna özel bir önem verilmesi gerekir.

Dünya üretiminin büyük bir kısmını elde bulunduran ülkemiz düşük fiyattaki hazır pazar yerine yeni pazarlar aramalı ve yeni mamuller üretmelidir. Bunun başarılabilmesi halinde ülkemiz bu üründen daha çok döviz geliri elde edeceği bir gerçektir. Bu konuda üretimden gelen gücümüz ve bunu değerlendiremediğimiz 2004 yılında fındık bitkisinin soğuk ve dondan görmüş olduğu zararlar ortaya çıkmıştır. 2004 yılında olumsuz hava şartları nedeniyle fındık üretiminin yarısı yaklaşık 300.000 ton ürün zarar görmüştür. Bu nedenle piyasalarda 250-300 bin tonluk bir arz açığı oluşmuştur. Bu nedenle 2005 yılında iç piyasalarda bile fındık fiyatları en az iki kat artış göstermiştir. Fındığa bağlı işlemesi olan AB ülkeleri fındık bulamadığında fiyatların hemen artış gösterdiği ortaya çıkmıştır. Fındığı yeni pazarlar bulunabildiğinde fiyatları kontrol edebilme gücünü ülkemiz yakalayacaktır.

Çizelge 4. Ülkemizin Fındık İhracat Durumu

Yıl	İhracat (ton-iç)	Döviz (Dolar)
1993	197.751	568.474.286
1994	186.401	712.146.000
1995	242.632	771.356.919-
1996	198.366	612.999.000
1997	202.909	925.651.050
1998	201.883	866.313.561
1999	190,088	720.993.000
2000	177.653	588.452.000

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

2001	258.124	739.970.130
2002	252.779	605.040.840
2003	220.938	661.871.172
2004	217.651	1.220.695.000-
2005	209.364	1.928.378.000

Kaynak: Trabzon Ticaret Borsası

Samsun ilinin fındığın pazarlanması üreticinin üretilen fındığın % 5-10'unu kendi tüketim ihtiyaçlarını karşılamak için ayırdıktan sonra geri kalanı piyasaya sürmesiyle başlar. Üreticilerin genellikle borçlu olmaları ve piyasa ihtiyaçlarının bulunması, ürünü bekletecek mali güçlerinin olmaması, başka yerde ikamet etmeleri vb. nedenlerle fındığı harman işleminden sonra hemen piyasaya sürmektedirler. Geçmişte Fındığa uygulanan yüksek fiyat politikası neticesinde üreticiler köyden göç edip ilçe ve il merkezlerine yerleşmeye başlamışlardır. Yerleştikleri yeni yerlerde iş kurmuş, fındık üreticiliği ise artık ek gelir getiren ikinci iş alanı halini almıştır. İkamet edilen yer ile köy artık iki ayrı mekan halini almıştır. Hatta yurt dışında olup ta fındık üreten vatandaşlarımız dahi mevcuttur.

Ülkemizdeki mevzuata göre üreticilerin fındığını kabuklu olarak pazara sürebilmeleri için fındıkların %6'dan fazla rutubet taşımaması gerekmektedir. Üreticilerimiz fındığını fiyat düzeyi, peşin ödeme durumu ve aracılara borçlu olup olmamasına göre ya tüccara yada kooperatife satmaktadır. Üreticilerin fındık pazarlama kanalları Üretici -Fındık Tarım satış kooperatifi-Tüccar -Kırıcı -İşleyici -Perakende şeklindedir.

Kooperatifler veya özel sektöre ait firmalar, üreticilerden kabuklu fındığın satın alınmasında % 50 randıman esasına göre fiyat vermektedirler. Çeşit özelliğine ise fındık alım fiyatlarının belirlenmesinde gereken önem verilmemektedir. Randımanın % 50 olması, kabuklu fındık kırılarak içi çıkartıldığında, kabuğun ağırlığı ile iç ağırlığın eşit olması demektir. Üreticilerimizin piyasaya sürdüğü fındığın randımanı % 40 ile % 60 arasında değişebilmekle beraber genellikle % 50 veya bunun 1-2 puan

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

üzerindedir. Her fazla randıman için alış fiyatına % 1 ilave, noksan randıman için fiyattan % 1 tenzilat yapılmaktadır.

Bölgemiz fındık üreticilerinin yetiştiricilik sorunlarından daha fazla pazarlama sorunları vardır. Fındık ürününün tüm tarafları, rekolteden maliyete fiyat oluşumuna kadar birlikte hareket etmek zorundadırlar. Bu konulardaki dağınmık görüntü ürünün tüm taraflarına zarar vermektedir.

Fındık tarımındaki en önemli sorunlarından bir tanesi de özellikle Doğu Karadeniz Bölgesindeki fındık bahçelerinin ekonomik ömrünü tamamlamış olmasına rağmen gençleştirme işleminin yapılmamasıdır. Verim düşüklüğünün en önemli nedenlerinden biri olan bu konu ile ilgili olarak üreticinin yönlendirilerek gerekli değişiklik yapılmalıdır. Ayrıca Ülkemizde ve Bölgemizde pazarlamada en önemli etkenlerden biri olan fındık borsası kurulmalıdır.

Samsun ili üretimi yaklaşık 55 bin ton olup, ülke üretiminin yaklaşık %11'ini karşılamaktadır. Samsun ilinde fındık üretimine izin verilen bölgeler Çarşamba, Terme, Ayvacık ve Salıpazarı ilçeleridir. Ancak Samsun ili merkez ve sahil ilçelerinin hepsinde fındık ekilişi vardır. Ülkemizde yaklaşık ekonomik olarak 33 ilde fındık üretimi yapılmaktadır. Bu iller içinde Samsun ili fındık üretiminde sırasıyla Ordu, Sakarya, Giresun ve Düzce'den sonra 5. sıradadır. Ancak Samsun ilimizde en fazla fındık ekim alanına sahip Çarşamba ve Terme ilçelerinin ova kesimi, fındık dışında bir çok bitkisel ürünün kolaylıkla yetiştirilebileceği uygun bir ekolojiye sahiptir. Buna rağmen ilçelerin ova kesiminde uzun yıllardır fındık dikimi artarak önemli bir alanı işgal etmiştir. Diğer kısmında ise başta tüm sebzeler olmak üzere mısır, soya, çeltik, şeker pancarı, şeftali ve kavak yetiştirilmektedir. Fındık ürünü bazı yıllar üreticiye iyi gelir getirmesine rağmen ova kesimdeki arazilerde tüm sebzeler çeltik ve diğer ürünler genelde daha karlı bir üretim şeklidir.

Çarşamba ovasında fındık dikili alanların taban suyu problemi olan yerlerinde gevşek doku oluşumu neticesinde fizyolojik sorunlarla karşılaşan plantasyonlarda dal kıran

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

zararlısının yaygın olduğu görülmektedir. Bu bölgede sınır boylarında bulunan söğüt ağaçları zararlı için iyi bir yaşam alanı oluşturmuştur. Ayrıca geçmişte açılan drenaj kanallarının zamanı gelince temizlenmemesi taban suyu problemini çözmede etkili olamamıştır. Çarşamba ve Terme ilçesine has olan sınır boyu ağaç dikimi, köy halkının yakacak giderini karşılaması ve çok parçalılıktan kaynaklanan arazinin sınırlarının belirlenmesi maksadı taşınmasından dolayı da sosyolojik bir olaydır.

Samsun İlinin Ayvacık ve Salıpazarı ilçelerinde fındık üretiminin tercih edildiği alanlar genelde engebeli, yüksek rakıma sahip, meyilli ve tarımsal mekanizasyona uygun olmayan alanlardır. Fındık bitkisi bu alanlar için ekolojik ve topoğrafik bir zorunluluk neticesinde tercih edilmiştir. Dolayısıyla fındık bitkilerinin dikildiği söz konusu bu alanlarda sürdürülebilir tarım açısından alternatifi hemen hemen yoktur. Ancak Merkez, Tekkeköy, 19Mayıs, Çarşamba ve Terme ilçelerinin ova kesimi yukarıda belirtildiği gibi taban arazisi niteliğindedir. Bu ova kesimlerinde oldukça fazla fındık bahçesi tesis edilmiştir. Bakanlığımızın 19.06.2003 tarih ve 2003/5495 karar sayısı ile yayınlanan fındık üretiminin planlanması ve dikim alanlarının belirlenmesi ile fındık yerine alternatif ürün yetiştirmeyi tercih eden üreticilerin desteklenmesine ve bu üreticilere teknik yardım sağlanmasına dair esas ve usuller hakkındaki yönetmeliğe göre Çarşamba, Terme, Salıpazarı ve Ayvacık ilçelerinde fındık dikili % 6'nın üzerindeki meyilli 3.sınıf tarım arazileri ile 750 metre yüksekliğe kadar olan yerlerde fındık dikimi serbest bırakılmıştır. Bunun dışında 1.ve 2.sınıf tarım arazileri ve % 6'nın altındaki 3.sınıf tarım arazilerinde fındık dikimi yasaklanmış ve mevcut bahçelerin sökümü için teşvik getirilmiştir.

Devletin arz fazlası sorununa yönelik olarak, 2844 sayılı Kanun ve Kanuna dayanılarak yayımlanana Kararlar doğrultusunda uygulamalar yapamamasının başlıca sebebi kaynak sıkıntısı olmuştur. Bu nedenle, dış finansmanı Dünya Bankası'ndan sağlanan Tarım Reformu Uygulama Projesi (ARIP) ikrazının yaklaşık 150 milyon ABD Dolarlık kısmının

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

findık üretiminden alternatif ürünlere geçilmesi için kullanılması kararlaştırılmıştır.

ARIP kapsamındaki Alternatif Ürün bileşeninin amacı, Devlet sübvansiyonunun/desteğinin azalmasıyla üreticilere alternatif üretime geçişlerinde destek sağlamaktır. Devlet müdahaleleri çiftçinin ve tarımsal sanayinin dünya fiyatlarına kıyasla daha yüksek maliyetle gereğinden fazla üretimde bulunmalarına ve daha verimli üretebilecekleri ürünleri de daha az üretmelerine yol açmaktadır. Üretim fazlası olan findık yerine, üretim açığı olan ürünler ile ülke talebinin ithalat yoluyla karşılandığı ürünlerin ikamesi planlanmıştır.

Fındık üretiminde Batı ve Doğu Karadeniz bölgeleri arasında Batı Karadeniz lehine verim farkı bulunduğu için, Alternatif Ürün Programının daha çok Batı Karadeniz bölgesinde ve ilgili mevzuat dahilinde findık ekimine izin verilen alanlar dışında uygulanması uygun görülmüştür. Bu uygulama ile, arzın kontrol altına alınıp fiyatın artacağı varsayımıyla Doğu Karadeniz bölgesindeki üreticilerin gelirlerinde artış olması hedeflenmiştir.

Projenin orijinal tasarımında kapsamında toplam 100.000 hektarlık bir alanda findık ağacı sökülmesi planlanmışken bu alan önce 57.000, daha sonra da 16.000 hektara indirilmiştir.

Buna paralel olarak, proje kapsamında, alternatif ürüne geçmek isteyen findık üreticilerine bir kereye mahsus olmak üzere söküm, girdi ve tarla hazırlama olarak üç aşamada, toplam olarak 144 \$/dekar ödeme yapılması planlanmışken; bu rakam 200 \$/dekar seviyesine yükseltilmiştir. Halihazırda girdi ve bakım desteklerinin findık yerine çok yıllık bitki yetiştirecek üreticilere 2. ve 3. yıllarda da verilmesine yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

Fındıkta Alternatif Ürüne Geçiş programının Artvin, Bartın, Giresun, Düzce, Kastamonu, Kocaeli, Ordu, Rize, Sakarya, Samsun, Sinop, Trabzon ve Zonguldak (13 il) illerinde uygulanmasına karar verilmiştir. Bu illerde, rakımı 750 metrenin üzerine araziler hariç olmak üzere, 1. ve 2. sınıf

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

tarım arazileri ile, % 6'dan daha az eğimli 3. sınıf tarım arazilerinde fındık üretiminden vazgeçerek alternatif ürün yetiştiren üreticiler alternatif ürün ödemelerinden faydalandırılmaktadır.

Bununla birlikte Sakarya, Düzce, Samsun ve Ordu illerindeki eğimli olmayan ve 1. ve 2. sınıf tarım arazisi vasfına sahip 57.000 hektarlık alanda, ortalama veriminde yüksek olması nedeniyle, alternatif ürün programı çalışmalarının yoğunlaştırılması amaçlanmıştır.

Samsun ilinde yaklaşık olarak 4763 dekar alanda 293 çiftçi bazında çalışma başlatılmıştır. Bu çalışmada söküm için dekar başına 65 dolar, girdi, bakım, hasat gideri olarak da dekar başına 135 dolar olmak üzere toplam 200 dolar ödeme yapılmıştır. Bütün bunlara rağmen bu bölgede yaşayan çiftçinin üretim alışkanlığı, kolaycılık anlayışı, bazı yıllar fındığın yüksek gelir getirmesi bu uygulamanın devamının takip edilemeyeceği gibi sebeplerle proje uygulamasında zorluklarla karşılaşmaktadır. Tarım politikalarının temel hedefi kuşkusuz ülkenin kendi nüfusunu nitelik ve nicelik olarak besleyebilecek bir tarımsal üretim gerçekleştirebilmesidir. **Samsun ilinde fındık üretiminin yaygın olduğu ilçelerde belirgin sosyo -ekonomik farklılıklar oluşmuştur. Özellikle Terme ilçesinin il genelinde en fazla üretim alanına sahip olması, %80.29 tarımsal istihdam barındırması fındığa bağımlı sosyo-ekonomik bir yapıyı sergilemektedir.**

2003 yılı Alternatif Ürün Programı uygulaması sonucunda, 5.825 dekarlık arazide söküm yapılmış olup, 452 üreticiye toplam 1.2 milyon \$ ödenme yapılması düşünülmüştür. **Programın başarıya ulaşmama gerekçeleri olarak;**

-Piyasaya müdahalelerin devam etmesi ve üreticilerde bu yöndeki beklentilerin sürmesi,

-Proje kapsamında sağlanan kaynakların üreticiyi tatmin etmemesi,

-Fındık üretimi ile ilgilenen üreticilerin büyük bölümünün büyük şehirlerde yaşaması nedeniyle, fındığa göre

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

daha zahmetli ve daha çok zaman gerektiren ürünlerin yetiştirilmesine rağbet olmaması

-Fındık üretim alanlarının bir kısmının kadastro geçmemiş alanlarda veya orman vasfını yitirmiş alanlar içinde olması nedeniyle, üreticilerin arazilerini kaybetme endişesi taşınması,

-Üreticilerde alternatif ürünlerin depolanması ve pazarlanması ile ilgili endişeler bulunması; alternatif ürünlerin fındık kadar gelir getirmeyeceği görüşünün hakim olması, gerekçeleri ortaya konmaktadır.

Alternatif Ürün Programının başarı şansını artırmak için, programa katılacak üreticilerin prim uygulamasına konu ürünler yetiştirmesi halinde, ilave prim verilmesi düşünülmektedir.

2. Mevcut Durum

-Türkiye, Dünya fındık üretiminin %70'ini ve fındık ihracatının yüzde 75'lik kısmını gerçekleştirmektedir. Samsun ili üretimi yaklaşık 55 bin ton olup, ülke üretiminin yaklaşık %10'unu karşılamaktadır.

-Türkiye dünya fındık üretiminde kalite ve üretim miktarı itibarı ile monopol durumdadır.

-Türkiye'de resmi kayıtlara göre 550 bin hektar olarak görülen fındık alanları, gerçekte 700 bin hektarın üzerinde bulunmaktadır.

-Fındığın Doğu Karadeniz bölgesi halkının önemli bir kısmının hemen hemen tek geçim kaynağı olması nedeni ile sosyal boyutu da oldukça önemlidir.

-Karadeniz sahil şeridinde illerde 400 bini aşkın köylü fındık üretmektedir.

-Üretimden ihraç aşamasına kadar sektör yaklaşık 5 milyon kişiyi direk veya endirek olarak ilgilendirmektedir.

-Uygulanan yanlış ve popülist politikalar nedeniyle fındık geleneksel üretim bölgesi olan Ordu, Giresun ve Trabzon dışına da taşınmış, Çarşamba, Terme, Bafra, Adapazarı ve Düzce ovalarına da ekilmiştir. Bu ovalardan oldukça yüksek verim alınmıştır. Böylelikle arz fazlası meydana gelmiş, üretim-tüketim

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

dengesi bozulmuştur. Bu denge bozulmasına üreticiler, ihracatçılar ve yöneticiler hazırlıksız yakalanmışlardır.

-Yılda 2-3 ürün alınabilecek verimli taban arazilere fındık dikilmesi nedeniyle, Türkiye başta mısır ve ayçiçeği olmak üzere bir çok tarım ürününde ham yağ ihtiyacını dışarıdan sağlamak zorunda kalmıştır. Bunun takriben değeri 1 milyar dolar civarındadır. Ovalarda uygulanan fındık alanları söküm projesi ve 2004-2005 yılında uygulanan mısır destekleme politikaları ile mısır ekimi teşvik edilmiş, hem yağlık hem de yemlik mısır ithal edilmeyerek ülke ekonomisine büyük katkı sağlanmıştır.

-Türkiye'nin yıllık fındık üretimi yıllara göre değişmekle birlikte son yılların ortalaması alındığında bu 600-650 bin tona tekabül etmektedir. 2003 ve 2004'de olduğu gibi anormal şartlarda bu miktar 350-400 bin tona kadar inebilmektedir.

-Ülkemizde fındık üretimi miktarı, periyodisite (alternans) nedeniyle, yıldan yıla değişmekle birlikte, artan bir seyir izlemektedir.

-Türkiye fındık üretiminin son beş yıl ortalaması 534 000 tondur. Buradan fındığın ortalama veriminin son beş yıl itibarı ile 110 Kg./da olduğu görülmektedir.

-Türkiye'nin fındık ihracatı 4 yıl önce 200 bin ton iç (400 bin ton kabuklu) civarında iken, bu rakam yıllık 300 bin ton içe (600 bin kabuklu) kadar yükselmiştir. Ancak rekolte düşüklüğü ve fiyatların yüksekliği nedeniyle tekrar azalmıştır.

- Fındık fiyatları son yılların en yüksek fiyatı olan 1 Kg kabuklu fındık 5 ABD Doları seviyelerine çıkmıştır.

-Türkiye, 90'a yakın ülkeye fındık ihraç etmektedir. İhracatın büyük bölümü Avrupa ülkelerine yapılmakta ve ilk sırayı da Almanya almaktadır.

-Bugüne kadar sadece kabuklu ve iç fındık ihraç eden ülkemiz, fındık sanayinin gelişmesi sonucu işlenmiş fındık ihracatına ağırlık vermeye başlamış ve bu oran toplam ihracatın yaklaşık % 8'e ulaşmıştır.

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

-Türkiye, en büyük fındık üreticisi olmakla birlikte, tüketimde o kadar başarılı değildir. 5 yıl öncesinde yıllık 50-60 bin ton kabuklu civarında olan fındık tüketimimiz, son yıllarda neredeyse 100 bin tona kadar yükselmiştir. Son 2 yılda yaşanan üretim azlığı nedeniyle fiyatlar yükselmiş ve yeniden iç piyasada düşüş başlamıştır.

-1938 yılında kurulan ve fındıkta yıllarca tek otorite durumunda olan Fiskobirlik, yıllarca kuruluş amaçları dışında siyasetçiler tarafından kullanılmış ve popülist politikaların izlenmesine aracı olmuştur. Tarım Birliklerinin yeniden yapılandırılması nedeniyle son yıllarda belirli bir düzelme gösteren kuruluş, tamamen kendi kuruluş amaçlarına yönelmeye başlamıştır. 2005 yılından itibaren ise tamamen kooperatif mantığıyla yönetilmektedir.

-Özellikle 4 yıl öncesine kadar fındıkta fiyat ve alım politikaları, ekonominin kuralları çerçevesinde değil de, devlet tarafından siyasi ve popülist hesaplar yapılarak belirlendiği için sektördeki sorunlar yıllarca hiçbir azalma göstermeden sürüp gitmiştir.

-2004-2005 yılı fındık ihracatının 1.5 Milyar Doların üzerinde gerçekleşmesi sevindirici olmakta ve bu oranın ürün çeşitlendirilmesi ile birlikte 2006 yılında 2 Milyar Dolar miktarına çıkması beklenmektedir.

3. Fındık Sanayinin Durumu

Bir sektörde sanayi yönlü gelişim sağlanabilmesi için sektöre yönelik yeterli arz ve talebin bulunmasının yanında, arzın talep noktalarına hızlı ve güvenli olarak ulaştırılması kriterine de önem verilmelidir. Ulaşım kanalları bir maliyet unsuru olup, bu maliyetin minimize edilmesi ürünün satış fiyatını etkileyecek bu da sektörü ve sektördeki sanayi kuruluşlarını etkileyecektir. **Fındık Türkiye’de Ordu, Giresun, Trabzon, Sakarya ve Samsun illerinde rantabl olarak ve dünyaca kabullenilmiş kalitede üretilmektedir. Buna bağlı olarak da bir çok eksiklik ve sorunuyla birlikte fındık sanayisi bu illerde yoğunlaşmış ve gelişmiştir.** Sanayi anlamında gelişme, ürüne katma değer

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

kazandırmak olarak algılanmalıdır bu durumda da entegre tesislerin kurulması önem ve öncelik arz etmektedir. Ürüne yüksek katma değer kazandıracak tesislerin kurulması, mevcut sermayedarın ve dışarıdan gelecek sermayedarların bu bölgelerde yatırım yapmayı karlı görmesine bağlıdır. Bir üretim faktörü olan “Sermaye”nin getirisi “Kar”dır. Bir yatırım bölgesine, yatırım yapılabilmesi oraya yatırım yapmayı karlı hale getirecek alt yapı eksiklerinin giderilmiş olması ile yakından ilgilidir.

Makro ekonomik istikrarsızlıklar, döviz kurlarındaki dengesizlik, girdi maliyetlerinin yükselmesi ve piyasanın sürekli speküle edilmesi, serbest piyasa mekanizmasının sağlıklı bir şekilde işleyememesi gibi yapısal sorunlar fındık piyasasını olumsuz etkilemektedir. **Fındık sektöründeki sanayi kuruluşları bu makro ekonomik olumsuzluklardan etkilenirken bir çoğu kapasite küçültmüş, atıl kapasiteyle çalışmak durumunda kalmıştır. Uygulanan devlet teşvikleri sanayinin sorununu çözememiş aksine rekabet gücünü olumsuz etkilemiştir. Sektörel ve Bölgesel Teşviklerin uygulanması gerekmektedir.** Türkiye dünya fındık ticaretinin %70-75 ‘ini elinde bulundurmakta olup bu oran yıldan yıla düşme yönlü bir trend izlemektedir. Bunda ürünümüzün %60’lık kısmını natürel olarak satılıyor olması ve dünyanın başka ülkelerinde de fındık üretim ve sanayisinin genişlemesinin etkisi vardır. Fındık sektöründe sanayi yönlü gelişim ele alınırken sektöre yönelik özel teşviklerin uygulanması gerektiğinin altı çizilmelidir.

Çizelge 5. Türkiye’de Fındık Üretim Alanlarındaki Değişim (ha)

Yıllar	Akçakoca	Samsun	Ordu	Giresun	Trabzon	Diğer	Türkiye
1980	95.000	40.000	141.500	100.000	48.500	-	425.000
2000	161.000	60.000	171.000	100.000	49.515	-	541.515
2001	162.000	63.000	171.000	100.000	49.515	-	545.515
2002	164.600	63.000	180.000	100.000	49.846	-	557.446
2003	167.200	65.000	188.000	101.000	49.846	-	571.046
2004	172.559	70.000	210.000	102.000	51.172	15.505	621.236

Kaynak: Ordu Ticaret Borsası

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

Fındık geleneksel ihrac ürünümüzdür. Bu yönüyle sektöre yönelik sanayileşmeden bahsederken konuyu ihracat ve ihracata yönelik sorunlardan ayıklayabilmek pek mümkün değildir. Mevcut sanayi kuruluşlarının bir çoğu aynı zamanda ihracatçı işletmelerde olup, kurulacak olan tesislerde bu özelliği taşıyacaktır. Sektörde faaliyet gösteren ihracatçı ve ihracatçı olmayan firmaların sermaye yapıları ve finansman kaynakları sınırlıdır. Ölçek ekonomisi kriterlerine göre faaliyet gösteremeyen bu tesisler dünya normlarının altında bir performans ve kapasiteyle çalışmaktadırlar. Bu firmalardan ihracat yapanların çoğu, işleme sanayinin Hamburg'da yoğunlaşmış olması nedeni ile komisyoncu durumunda kalmaktadır. Gelişmiş ülkelerdeki alıcı sanayiciler ile etkin pazarlık yapma şartları yoktur. Bu durumda fiyatı belirleyen çoğunlukla alıcı olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, sektörün sanayi yönüyle gelişimi değerlendirilirken işleme sanayisinin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Sektördeki mevcut firmaların sermaye yapılarının zayıf olması direkt satış yapma ve büyük parti sipariş alma imkânlarını engellemektedir. Bunun sonucunda düşük kar marjı ile çalışmak zorunda kalmaktadır. Bu manada sektörel teşvikler önem kazanmakta olup, özel kredilendirmeler ve diğer destek teşvikleri ile sektördeki mevcut sanayi işletmelerinin finansal yapıları güçlendirilip, kar marjlarını artırmalarının önü açılmalıdır.

Türkiye'de hemen her alanda olduğu gibi fındık sektöründe de doğru veri bulunmaması sorunu vardır. Sektöre yatırım yapacak olanların elinde sağlıklı istatistiksel verilerin olmaması, kapasite belirleme, işletme yeri, sermaye yapısı ve finansman ihtiyacı, girdi maliyetleri gibi konularda doğru, güvenilir fizibilite raporu çıkartılmasını engellemektedir. Bu durumda atıl kapasite, ödenemeyen krediler, aşınan sermaye, iflaslar, bozulan piyasa dokusu gibi sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Fındık tüketim sanayisinin ve fındık satış noktalarının envanteri yapılmalıdır. Bu envanterler ışığında pazarlama ve dağıtım kanalları imkanları hakkında sağlıklı veriler elde edilerek, bu konuda stratejiler belirlenmelidir. Sektörün sanayi yönüyle gelişimi ve örgütlenmesinde doğru verilere dayalı istatistikler önemlidir.

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

Fındık'ta bir pazar sorunu yaşanmaktadır. İç piyasada satışla yıllık tüketim kişi başına 500-700 gr tüketim sözkonusu iken, ihracatta klasik AB pazarı dışına çıkılamamış olup yıllık ortalama ihracatımızda 200-250 bin ton iç fındık seviyelerindedir. Dünya üretiminin her geçen gün artmakta olduğu ve ülkemizde yeni tesis fındık bahçelerinin özellikle Batı Karadeniz'de artmaya başladığı şu dönemde iç ve dış pazara dönük yeni alanlar oluşturulamaz ise sektörde dramatik sorunlar yaşanacağı ortadadır. AB ülkelerinin nüfusu giderek yaşanmaktadır ve artmamaktadır. Bu son derece ciddi bir demografik sorun olsa da belli bir dönem sonunda AB ülkelerinde fındık ve fındık mamullerine olan talepte ciddi bir daralma olacağına da işaretidir. Türkiye'nin bu sorun karşısında, yeni pazarlar bulmaktan başka alternatifi bulunmamaktadır. İç piyasada fındık perakende satış aşamasında oldukça yüksek fiyattan satılmaktadır. **Fındıkta KDV indirimi getirilmiş olsa da iç piyasada işlenmiş fındığın fiyatı, yine de ortalama gelir seviyesi barometresine göre satın alınıp, gündelik olarak tüketilebilecek seviyenin üstünde kalmıştır. 1 kg kavrulmuş fındığın fiyatı 20 YTL seviyelerinde olduğundan fındık bir anlamda lüks tüketim maddesi görünümü almıştır. Bu yüksek fiyat seviyesini tesis eden bir çok faktör vardır. Bunlardan biride dağıtım sistemi ve kanallarıdır. İmalatçıdan tüketiciye ulaşana kadar %100 oranında fiyat artışı yaşanmaktadır. Burada imalatçının karı %3-5 seviyelerinde kalırken karın büyük oranı dağıtım sistemi içindeki dağıtım kanallarında kalmaktadır.**

Sonuç olarak dağıtım sistemi ve dağıtım kanallarının gözden geçirilmesi bir zorunluluk haline gelmiştir. **Fındığın çerez olarak tüketimi yıllardır artış gösterememiştir, bunun en önemli nedeni eski, kalitesiz, iade, kötü ama ucuz malın iç pazara arz edilmesi ve tüketicinin damak zevkinin gelişmemiş olmasıdır.** Kalite bir malın pazarlanmasında hayati önem taşımaktadır. Bu bağlamda Türkiye genelindeki irili ufaklı tüm imalatçılar denetim altına alınmalıdır. Sağlıklı ve hijyenik şartlarda çalışmayanlar ayıklanmalıdır. Pazarda sık sık denetimler yapılmalı, sağlıksız mallar imha edilmelidir. Sanayi yönüyle sektörün gelişimi ve

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

örgütlenmesi ele alınırken talebi etkileyen faktörlerin göz önünde tutulması gerekir.

Çizelge 6. Dünya Fındık Tüketimi

Yıllar	Tüketim (İç, ton)
1998	307.543
1999	350.000
2000	345.000
2001	358.000
2002	361.000
2003	349.000
2004	327.000

Sektörün sanayi yönüyle gelişimi ve örgütlenmesi ele alınırken en temel işletmecilik kuralı unutulmamalıdır. *”İşletmecilik pazarlamayla başlayıp, pazarlamayla devam eden bir süreçtir”* sektöre yönelik sanayileşme çalışmalarında pazarlama imkan ve kanalları göz önünde bulundurulmalıdır.

Sektörde bulunan sanayi işletmelerinde yeterli AR-GE çalışması yapılmamaktadır. Bunun sonucunda yeni ürün çeşitlemesi ve yoğun teknoloji kullanımı gerçekleşmemektedir. Üretim faktörleri arasında vazgeçilmez bir noktaya oturmuş olan “Teknoloji”nin çağın ve rekabet şartlarının gerektirdiği şekilde kullanılmaması sektörün sanayi yönlü gelişimi ve örgütlenmesi önünde önemli bir diğer sorundur. Fındık tüketilen yerli sanayilerin gelişimine ve teşvikine yönelik politikalar üretilmelidir. AR-GE çalışmaları finanse edilmelidir. Mamul çeşitlendirmelerinde TUBİTAK, FTG, Fındık Araştırma Enstitüsü gibi kurumlara daha geniş imkanlar sağlanmalı ve çalışmaları daha ciddiye alınmalıdır. Dünya ticaretinde lider olduğumuz fındığımızın %60’ını klasik natürel olarak ihraç etmekteyiz ve teknolojik yeniliklere dayalı Ar-Ge çalışmaları desteklenmiş çeşitlemelere gidilmediği takdirde, sektördeki mevcut sanayi kuruluşlarının ve kurulacak olan yeni sanayi kuruluşlarının rekabet gücü zayıf pazar payı küçük olacaktır.

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

Türk fıncığının tüm dünyaca kabul edilen tanınan bir markası yoktur. Bu gün dünya pazarlarında "Fransız Şarabı", "Hawana Purosu", "Belçika Silahı" nasıl ki kendi markası ile yer alıyor ve aranıyorsa Türk Fındığı içinde aynı durumun gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Türk fıncığının dünyanın en kaliteli fıncığı olduğunu artık tüm otoriteler kabul etmektedir. Bu gün, en büyük pazarımız olan Avrupa, Türk fıncığı kalitesinde fıncık üretebilecek olsa, Türk fıncığından hemen vazgeçme yolunu seçecektir. Dönem dönem özellikle tarife dışı engellerle Türk fıncığına ambargolar koyulmaya çalışılmaktadır. Ancak fıncığımızın kalitesi tüm engellemeleri aşmakta ve pazara hakim olmaktadır. Bu hakimiyeti sürdürülebilir kılmanın şartlarından biri de bir marka olarak fıncığımızın pazara sunulmasıdır.

Sektörde bulunan işletmeler dar sermaye yapısına sahip, kurumsallaşmamış, atıl kapasiteli aile işletmeleri niteliğinde olup rekabet edebilecekleri finansal desteği de alamamaktadır. Bu durumda sermaye yapısı ve kredi hacmi daha geniş olan firmalar sektörde tekelleşme oluşturmaktadırlar. Sektörün rekabet ortamına uygun örgütlenmesi için tekelleşmenin önüne geçilecek yasal ve finansal önlemler alınmalıdır.

Dünya sürekli değişim içindedir. Her geçen gün yeni trendler ortaya çıkmaktadır. Sağlıklı yaşam, organik tarım, bilinçli tüketici bu trendlerdendir. Fındık dünyanın en mükemmel gıda maddesidir, kalp-damar sağlığı başta olmak üzere insan sağlığı üzerindeki olumlu etkileri artık tüm otoritelerce kabul edilmiş durumdadır. Sağlık deposu bu ürünü en çok üreten ve ticaretinde lider olmamıza rağmen, bu yönünü gerek dış gerekse iç pazarda işleyebilmiş değiliz. Fındık kendi bünyesinde bir çok avantaj barındırmaktadır, bu avantajların pazar payını artırmak için bir araç olarak kullanılması vizyonu yoktur.

Sektörün sanayi yoluyla gelişimi ve örgütlenmesinde fıncıkla ilgili tüm çevreleri içine alacak bir "Milli Fındık Politikası" belirlenmeli, kısa-orta ve uzun vadeli hedefler tespit edilmelidir. Üretiminden, pazarlanmasına kadar plansız bir

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

şekilde bu güne kadar gelmiş olan fındık piyasası için, planlı döneme geçilmelidir. **Fındıkta son 2 yılda meydana gelen gelişmeler iyi analiz edilmelidir.** Kentali 200-220 \$ olan fındık 1000-1100 \$ seviyelerine çıkmış ve bu fiyat artışı sürekli olarak speküle edilmiştir. Ortaya çıkan sorun piyasa dinamikleriyle çözülmek yerine spekülasyonlarla daha da palazlandırılmıştır. Yükselen fiyatlar karşısında, daha düşük fiyatlarla kontratlar yapan yerli firmalardan bazıları, daha yüksek kar elde etmek hevesi ya da başka nedenlerle kontratlarını yerine getirmemişler ve bu durum Türk İhracatçısının imajına, fındığa büyük zararlar vermiştir. Dönemsel dalgalanmalara bağlı olarak sektörün seyrir değiştirmemesi ve istikrarda ısrar etmesinin tesis edilmesi ancak planlı davranmakla mümkündür.

Fındık sanayi sektöründe büyük oranda çikolata, kek, bisküvi, dondurma, lokum, yağ imalatında kullanılmaktadır. Fındığa esas değerini kazandıracak olan yerli sanayide daha fazla kullanılması olacaktır. Ancak bunu teşvik edecek bir sistem, politika ve AR-GE çalışması mevcut değildir. Son zamanlarda konuyla ilgili olarak TUBİTAK ve Fındık Tanıtım Grubu (FTG)'nun çalışmaları dikkat çekici olsa da bu bir politik ve ekonomik tavır olarak desteklenmedikçe sonuçsuz girişimler olmanın ötesine geçilememiş olunacaktır.

Fındığın çerez olarak tüketimi yıllardır artış göstermemiştir, bunun en önemli nedeni eski, kalitesiz, iade, kötü ama ucuz malın iç pazara arz edilmesi ve tüketicinin damak zevkinin gelişmemiş olmasıdır. Kalite bir malın pazarlanmasında hayati önem taşımaktadır. Bu bağlamda Türkiye genelindeki irili ufaklı tüm imalatçılar denetim altına alınmalıdır. Sağlıklı ve hijyenik şartlarda çalışmayanlar ayıklanmalıdır. Pazarda sık sık denetimler yapılmalı sağlıksız mallar imha edilmelidir.

Fındık imal eden, fındık işleyen müesseselerin bir çoğu gayri sıhhi çalışmaktadır. Büyük ve ciddi firmalar, ucuz ama kalitesiz üretim yapan bu firmalar ile de rekabet etmek zorunda kalmaktadırlar. Kalite bilinci tam olarak oluşmamıştır tüketici için, malın ucuz olması önemli bir tercih sebebidir. Ancak olaya daha geniş bakılmalıdır, ucuz da olsa insanlar para ödeyerek

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

sağlıklarını riske atmaktadır. Ayrıca kaliteli üretim yapmak için önemli yatırımlar yapan ve ciddi maliyetlere katlanan büyük firmalar haksız bir rekabet ortamı içinde kalmaktadırlar.

Avrupa kapılarından "Aflatoksin" iddiası ile geri dönen fındıklar iç piyasaya özellikle metropol kentlerde piyasaya sürülmektedir. Bu durum piyasanın haksız ve denetimsiz rekabet koşullarının baskısında kalmasına neden olmaktadır.

4. Fındık Sektörünün Yeniden Yapılandırılması

Ülkemizde fındık sektörünün en önemli sorununun arzın fazlalığı olduğu görülmektedir. Bu sorunun, arzın azaltması ya da talebin artırılması (ya da her iki uygulamanın birden yapılması) yoluyla çözümlenmesi mümkündür. Ancak, bugüne kadar arzın azaltılması yönündeki uygulamalarda yeterli düzeyde başarı sağlanamadığı açıktır. **Bu nedenle, Alternatif Ürün Programının, arzın azaltılması yerine, mevcut seviyesinde muhafaza edilmesi yönünde yeniden şekillendirilmesi daha doğru görülmektedir.** Bu çerçevede, fındık politikasının talebin artırılarak, mevcut arzın tamamının ihracat ya da iç tüketim yoluyla değerlendirilebileceği bir yapıya oturtulması doğru olacaktır. **Bu doğrultuda uygulanacak politika aşağıda belirtilen hususlar üzerine inşa edilmelidir.**

- Fındıkta destekleme alımı kaldırılacak ve piyasaya doğrudan ya da dolaylı bir müdahalede bulunulmayacaktır.
- Fiskobirlik, özerk yapıya kavuştuğundan, üretici ortaklarına hizmet eden özel sektör mantığıyla hareket eden birlik şeklinde ve piyasada aktif aktör olarak yeniden yapılandırılmalıdır.
- Alternatif Ürün Programına, üreticinin gelir kaybını telafi edecek yeni bir ödeme planı ile devam edilmelidir. Alternatif Ürün Programı uygulaması sırasında bir süre daha devam etmesi beklenen arz fazlası sorununun, ihracatın artırılması yoluyla çözümlenmesi ihtimali yüksektir.
- Doğu Karadeniz Bölgesinde fındığın doğal ekolojisinde üretim yapan üreticiler, fiyatların üretim maliyetlerinin karşılamaması durumunda farklı destekleme araçlarından

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

faaydalandırılmalıdırlar. Bu durumdaki üreticilerin tespit edilebilmesi için Fındık Üretici Belgeleri yeni bir formatla en kısa sürede yenilenmelidir.

- Alternatif Ürün Programı uygulanan illerde fındıktan vazgeçen ve yerine prim uygulamasına konu olan ürünler yetiştiren üreticilere, ilave prim ödemesi devam etmelidir.

Fındık politikası içinde ortaklarına hizmet edebilecek şekilde yeniden yapılandırılmış Fiskobirliğin varlığı büyük önem taşımaktadır. Birliğin temel fonksiyonlarına dönebilmesi için fındık ürününün yağlık olarak değerlendirilmesi ile ilgili faaliyetlerinden arındırılması gerekmektedir. Birliğin, rekoltenin farklılaştığı yıllar arasında piyasa dengesinin sağlanabilmesini için yaklaşık 25-30.000 tonluk stoğu bir süreyle bünyesinde bulundurması **piyasa sigortası ve fiyat istikrarı** açısından uygun görülmektedir. Bunun için gerekli ortamın oluşturulabilmesi amacıyla birliğin borçlarının tasfiye edilerek özerk yapıya kavuşturulması yakalanmış önemli fırsattır.

Bu noktaya kadar ele alınan hususlar çerçevesinde, fındık sektörüne yönelik olarak uygulanacak politikanın ana unsurları piyasaya müdahalenin olmaması, Alternatif Ürün Programının uygulanması ve özerk hale gelen Fiskobirliğin yeniden yapılandırılmasıdır. Bu politika ile arzın tamamının ihracat (ve iç tüketim) yoluyla değerlendirilebileceği bir yapının kurulması amaçlanmalıdır.

Borcu sıfırlanan Fiskobirlik, yeniden yapılanma sürecinde küçülerek temel kooperatifçilik fonksiyonlarına odaklanmalı ve piyasada etkin hareketli bir güç olmalıdır. Yeniden yapılandırma sürecinde elde edilecek kaynaklar, geçiş döneminde sektörün finansmanı için kullanılmalıdır. Arz fazlası probleminin zaman içinde azalmasına paralel olarak, daha sağlıklı bir bilançooya sahip olacak **Fiskobirlik gerektiğinde ticari krediler kullanarak arzu edilen regülasyon görevini üstlenebilecektir.**

Bu sayede sektörde yer alan tüm aktörlerin (üretici, Fiskobirlik, ihracatçı ve Devlet) işbirliğinin sağlanarak, ülke

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

menfaatini en üst düzeyde korunabileceği bir politika hayata geçirilmelidir.

5. Fındığın Sorunları ve Çözüm Önerileri

Fındık sektörünün sorunları, fındık yetiştiriciliği ve teknik uygulamalar, üretim politikaları, Fiskobirlik'in yeniden yapılanması ve desteklemeler, sanayi yönüyle sektörün gelişimi ve örgütlenme, ticaret, pazarlama ve yeni açılımlar, olmak üzere birbiri içinde incelenmiştir.

5.1. Sorunlar

1-Türkiye'de hemen hemen tüm sektörlerde olduğu gibi tarımda da mevcut durum ile ilgili sağlıklı veriler bulunmamaktadır. Ülkemizde birkaç yıldır uygulanan DGD ve ÇKS çalışmaları ileriki yıllarda bu anlamda çok önemli bir veri tabanı oluşturacaktır. En önemli tarımsal ihraç ürünümüz olan fındıkta, üretim alanları, üretici sayısı ve verim miktarları ile üreticinin yapısı hakkında elde sağlıklı bilgiler olmaması yüzünden sorunların çözümü için kalıcı projelerde üretilememektedir.

2-Üretim alanlarının artması, özellikle de taban arazilerin tek ürüne dayalı hale getirilmesi nedeniyle sorunlar kalıcılığını korumaktadır.

3-Fiskobirlik, fındığın problemlerine kooperatifçilik mantığıyla yaklaşma noktasında zaman zaman hatalar yapmakta ve aldığı kararlar sonrasında ortaya çıkan uygulama yanlışlıklarının giderilmesinde yine siyasi otoriteyi değerlendirme alışkanlığını devam ettirmek istemektedir.

4-Türkiye ürettiği fındığın tamamını ihraç edebilmek için rantabl ölçülerde reklam ve tanıtım politikaları izleyememektedir.

5-Fındığın fiyatı tespit edilirken, maliyet hesaplarından yapılan yanlışlıklar dış piyasayı olumsuz etkilemektedir. Ayrıca Fındık üretiminde kullanılan pestisit miktarları hem kalıntı sorunu oluşturmakta hem de bilinçsiz kullanım maliyet ve çevre sorunlarını arttırmaktadır.

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

6-Fındık ihracatındaki bürokrasi engelinin giderek azaltılması gerekirken, zaman zaman yanlış müdahaleler yapılmaktadır.

7-Sektörde üreticinin mağduriyetinin önlenmesi noktasında, gelişmiş ülkelerde uygulanan ve ekonominin gereği olan prim sistemi ülkemizde sağlıklı bir şekilde uygulanamamıştır.

8-Fındık üretiminin büyük bölümünü yapmamıza rağmen, üretim alanları ile kontrolü sağlayacak rekabetçi ulusal fındık politikamız bulunmamaktadır.

5.2. Çözüm Önerileri

1-Türkiye'nin ve Samsun ilimizin öncelikle fındıkla ilgili veri tabanını en sağlıklı hale getirmesi gerekir. Bunun için DGD, ÇKS kayıtlarından ve uydu sistemlerinden de yararlanılarak fındık alanları ve üretici yapısı belirlenmelidir. Bu konuda Samsun il müdürlüğümüz DGD ve ÇKS veri kayıtlarında önemli bir başarı yakalamış ayrıca uydu fotoğraflarını parsel uygulamalarına aktararak bu alanda önemli bir mesafe almıştır. Süreç tamamlandığında veri tabanı çok sağlam bir zemine oturacaktır. İç tüketim, fındık tüketen sanayiler, fındık ürünleri ve satış noktaları, pazarlama-dağıtım kanalları ile ilgili olarak, veri tabanı oluşturulmalı ve bir elden düzenlenmelidir. 2844 sayılı yasa doğrultusunda ülkesel anlamda mutlaka bir tarım politikası oluşturulmalıdır. Tarım politikası içinde fındık ile ilgili bir strateji belirlenmelidir. Bunun için, coğrafi bilgi sistemlerinden yararlanılarak fındık alanları acilen belirlenmelidir.

2-Bu tespitin ardından, üretim yapabilmek için yeni dikim alanlarının nereler olacağı belirlenmeli ve bu açılım izne tabii hale getirilmeli ve ciddiyetle uygulanmalıdır. Mevcut alanlarla ilgili tercih üreticiye bırakılmalıdır. Çeşitli teşvikler uygulanarak üreticinin özellikle taban arazileri tekrar yılda 2-3 ürün alınan çeşitlere açması sağlanmalı ve uygulama kayıt altına alınarak takip edilmelidir. Bugün uygulanan Fındık alanları söküm projesinin takibati yapılmadığı için hedeflenen sonuç gerçekleşmemektedir.

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

İlimiz üreticileri kendilerine sunulan tüm desteklemelere rağmen ovadaki fındıklarını tamamen sökmeye yanaşmamışlardır. Alternatif Ürün Projesi kapsamında fındığın yerine yetiştirilecek ürünlere verilen desteğin yeterli düzeyde olması sağlanmalıdır. gereken desteğin en azından çiftçilerin talebi olan 3-5 yıllık dönem boyunca ödenebilmesi gerekmektedir. Aynı paralelde alternatif ürünlere (özellikle yağlı tohumlu bitkiler ve yem bitkilerine) verilen destek düzeyinin de artırılması gerekmektedir.

3-Fındıkta yıllardan beri devlet tarafından Fiskobirlik eliyle uygulanan ve 2000 yılından itibaren kısmen terk edilen destekleme şekli artık ilkel bir hale gelmiştir. Üretici prim sistemi ile desteklenmelidir. Bunun için eldeki verilerin sağlam olması gerekir. Ancak görünen o ki, bu bilgilerin elde edilmesi zaman alacaktır. Bu gecikme nedeniyle prim sistemi askıya alınmamalı, bugünkü mevcut yapısı içinde çeşitli tedbirler alınarak üreticinin mağdur olabileceği yıllarda kilo başına prim sistemi devreye sokulmalıdır. Prim sistemi yılda 1.5-2 ton fındık üreten üreticilere yönelik hazırlanmalıdır. Prim sistemi ile sektör kayıt altına alınacağı için devletin vergi kaybının da önüne geçilecektir.

4-Fiskobirlik'e devlet hiçbir şekilde müdahalede bulunmamalıdır. Birlik, kendi işlevi çerçevesinde sektörde yer almalı ve üretici adına yönetilmelidir.

5-Türkiye, bugün Fındık Tanıtım Grubu eliyle yapmaya çalıştığı tanıtım ve reklam kampanyasını daha verimli hale getirebilir. Bunun için yeni kaynaklar oluşturulmalı ve bunları özellikle fındık ihracatçılarının da görüşlerini alarak değerlendirmelidir.

6-Fındıkta borsa çalışmaları başlatılarak "Fındık Borsası" kurulmalıdır. Üreticiler kooperatifleri aracılığıyla, tüccarlar, sanayici ve ihracatçıların ve ithalatçıların fındık alım satımlarını bu borsalarda yapmaları sağlanmalıdır. 2002 yılında Trabzon Ticaret Borsası'nın önderliğinde gönüllü birliktelik şekliyle oluşturulan "Fındık Koordinasyon Kurulu" benzeri bir örgütlenme Ülkemizde "Fındık Üst Kurulu" veya "Fındık Konseyi", ya da son şurada alınan

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

karar gereği “Fındık Hakem Kurulu” adı altında yapılmalı ve bu kurula fındıkla ilgili tüm kesimleri temsilen sivil toplum kuruluşları dahil edilmelidir. Kurul, rekolte tahminleri ve bu doğrultuda izlenecek politikalar konusunda çalışma yapabilmelidir.

7-Ülkemizde ve bölgemizde Fındık Borsaları kurulmalı, Lisanslı depoculuk sistemi başlatılmalı, akredite fındık laboratuvarları hayata geçirilmelidir. Samsun ilimizde Aflatoksin konusunda akredite olmuş il labarotuarımız yeterince değerlendirilmelidir.

8-Fındıkta araştırma-geliştirme faaliyetlerini en üst düzeye çıkarmalı ve bunun içinde bölgedeki Fındık Araştırma Enstitüsü modernize edilmelidir. Fındık konusunda çalışmaları olan teknik elemanlarla takviye edilmeli ve bünyesinde Fındıkta AR-GE çalışmalarını yapacak birim oluşturulmalıdır.

9-Fındık, ülkemizin dünyaya satabildiği en önemli ürün durumundadır. Bu ürün için uluslar arası düzeyde fuarlar düzenlenerek, tanıtıma ağırlık verilmelidir. Samsun ilimizin ulaşım imkanları olan hava alanı, limanı, demiryolu ve kara yolu pazarlamada daha fazla kullanılmalıdır. Samsun ili üretici birlikleri ve ihracatçıları ayrıca milli düzeyde iştirak sağlanan uluslar arası gıda ihtisas fuarlarına fındık sektörü olarak çok daha güçlü ve ses getirecek boyutta katılım sağlamalı, yurt içi ve dışı yoğun lobi, bilgilendirme ve promosyon faaliyetleri yapılmalıdır.

10-Ülkemizde yeni çıkarılan Tarım Sigortası Sistemi fındıkta yaygınlaştırılmalı. Miras Hukuku’nda düzenlemeler yapılarak arazilerin bölünmesi önlenmelidir. Fındıktan birim alandan alınan verimi artırılması, kalitenin yükseltilmesi, üretim maliyetinin düşürülmesini sağlayacak orta ve uzun vadeli programlar hazırlanarak bunlara gerekli desteğin sağlanması gerekmektedir.

11- Gelişme yolundaki ülkelerde de tüketiciler artan rekabet ve haberleşme imkanlarına bağlı olarak eskiye oranla çok daha bilinçlidirler. Dünya fındık üretimini kontrol edebilmemiz için Ülkemizde dünya fındık merkezi kurulmalıdır. Bu kapsamda

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

Azerbaycan ve Gürcistan'da üretilen fındığın dahilde işleme rejimi kapsamına alınması yararlı olacaktır. Bundaki amaç, bu iki ülkedeki üretim alanlarını kontrol altında tutabilmek ve muhtemel sanayi tesislerinin kurularak Türkiye ile rekabet yapabilecek duruma getirmemektir. Dünyada fındık alımında söz sahibi Alman şirketleri Azerbaycan ve Gürcistan'da fındık üretimini tekeli elinde bulundurmak için desteklemektedir. Bunun için öncelikle dünyada üretimi şimdilik tek başına elinde bulunduran ülkemiz fındık pazarlama ve fiyat belirlemede daha etkin rol almalıdır.

12- Samsun ilimizde fındıkta verim ve kalite mutlaka arttırılmalıdır. Fındığın direk satışı için yeni Pazar arama gayretleri kadar fındığı işleyerek kullanan çikolata ve şekerli ürünler gıda sanayisinin güçlendirilmesi katma değer için çok önemlidir. Fındık ve mamulleri tüketilmesi zorunlu olmayan ve genellikle fiyatları yüksek ürünlerdir. Bu nedenle, çoğu zaman gelir düzeyi yüksek pazarlarda talep bulabilmektedirler. Fındık ve mamulleri bizzat tüketicilerin damak zevklerine hitap eden ürünlerdir. Bu nedenle işletmeler faaliyetlerine, mutlaka tüketicilerin zevk ve tercihlerini belirlemekle başlamalıdır.

13-Samsun ilimizde ova sayılan taban araziler dışında kalan %6 meyil üzerindeki fındık alanlarında ilimiz fındık üretiminde en büyük sorun olan verim ve kalite düşüklüğünün ortadan kaldırılması için mevcut bahçelerinin gençleştirilmesi, yeni tesislerde tek dal sistemine geçilmesi daha doğru olacaktır. Bu tesis gençleştirilmesine destek sağlanmalıdır.

14- Samsun ilimizde Fındıkta dikim sistemi, verim ve kalitedeki artışı sağlayacak şekilde, yeniden değerlendirilmelidir. Uygun olan arazi ve topraklarda, ağaç sistemi, tek dal sistemi ve çit sistemine geçilmelidir. Yeni kurulacak bahçelerde ana çeşitler ile iyi uyuşabilen, çiçeklenme zamanları birbirine denk gelen, en az iki tozlayıcı çeşide yer verilmeli, kalite ve standardın bozulmaması için ana ve tozlayıcı çeşitler meyve olarak aynı şekil grubundan olmalıdır.

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

15- **Doğu Karadeniz bölgesinde fındığa alternatif yeni ürünlerin teşvik edilmesi yerine, fındıkla beraber ürün desenini çeşitlendirilerek ilave gelir getirecek yeni ürünlere yönlendirilmelidir.** Samsun ilimizde bu bölgelerde fındığa alternatif ürünlerin teşvik edilmesi yerine, fındıkla beraber ürün desenini çeşitlendirerek (Trabzon hurması, böğürtlen gibi) ilave gelir getirecek ürünlere plantasyonda yer verilmelidir.

16- Organik tarım ve iyi tarım uygulamaları çerçevesinde fındık yetiştiriciliği özendirilmelidir. Bu konuda gerek DGD pirimleri, gerekse kredi faizleri, organik tarım yapanlar için teşvik edici miktarlardadır. Bunların tanıtımına önem verilmelidir. **Samsun ilimizde Organik tarım ve İyi Tarım Uygulamaları kapsamında fındık yetiştiriciliği özendirilmelidir. Ekolojik fındık üretimine gereken önem verilmelidir.**

17- Samsun ilimizde piyasaya fındığın arzını düzenli hale getirmek, fiyat istikrarını sağlamak, üreticiyi korumak, biyolojik kirliliği önlemek ve insan sağlığını korumak amacıyla (özellikle aflatoksin sorununu minimize etmek için) çiftçiye yönelik bölgesel tedbirler alınmalıdır. Aflatoksin oluşumunu önlemek için; Fındık çeşitleri hasat olgunluğuna geldiğinde, ayrı ayrı toplanarak harmanlanmalı, yeni kurutma teknolojileri uygulamaya konulmalıdır. Fındık kesinlikle toprak üzerinde kurutulmamalı, beton zemin yada file yöntemi ile kurutulması teşvik edilmelidir. Fındık kurutma tesisleri ya da üniteleri kurularak fındık kurutulmasında yaşanan sıkıntılar giderilmelidir. Fındığın aflatoksinden korunması için alınacak önlemlerde, besin güvenliğini sağlamada kullanılan HACCP sisteminin fındıkta uygulanması gerekmektedir. aflatoksin oluşumunu önlemede, üretim, hasat, kurutma, ve depolama aşamalarında kritik noktaların belirlenmesi ve önlemlerinin alınması gerekir. aflatoksin sağlığa zararlı olduğundan ihraç ürünlerinden fındık için, AB, aflatoksin B1 limitini 2 ppb'ye, toplam aflatoksini 4ppb'ye düşürmüştür. Bunun üzerindeki miktarlarda aflatoksin içeren fındık ihraç edilemez. Bu noktaya özel önem verilmesi zorunludur.

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

18-İlimizde 2844 sayılı “Fındık üretiminin planlanması ve dikim alanlarının belirlenmesi hakkında kanun” çerçevesinde, fındık üretimine izin verilen alanlarda fındık yetiştiriciliği yapan üreticiler desteklenmelidir. Bunun dışında kalan alanlarda fındık yetiştiriciliği yapan üreticilere desteklemelerden kaçınılmalıdır.

19- Samsun ilimizde 2001/3267 sayılı “Fındık alanlarının tespitine dair” kararnamede gerekli revizyonlar yapılarak izin verilen fındık alanlarında rakım sınırlaması yeniden gözden geçirilmeli, alanlar gerçekçi ve bilimsel şekilde belirlenmeli, fındık alanlarının net bir şekilde belirlenmesi için uzaktan algılama ve coğrafi bilgi sistemlerinden de yararlanılmalıdır.

20- Samsun ilimize ait üretim alanı, üretim miktarı, tüketim, piyasa fiyatı, dış satım, dış alım ve stoklar gibi güncel bilgilerde şeffaf bir veri tabanı oluşturulmalıdır. Bölgemizde fındık İhtisas Borsası'nın (FİB); salon satışı, elektronik ürün senedi, e-ticaret, vadeli işlemleri, lisanslı depoculuğu kapsayacak şekilde kurulmalıdır. Fındık ve mamulleri ihracatçısı işletmeler, ihracatçı birlikleri çatısı altında bir araya gelerek, dış pazar fırsatları hakkında sürekli olarak bilgi toplayan bir bilgi sistemi oluşturmalıdırlar. Böylece tek başına pazar fırsatlarını sürekli olarak takip edemeyen işletmeler de, bu imkanı elde etmiş olurlar.

21- Samsun da pazara odaklı üretim ve ürün çeşitlerine yönelik çalışmalara ağırlık verilmeli, ayrıca işlenmiş ürün ihracatını artırmaya yönelik bölgesel bazda sektörel destekleme araçları geliştirilmelidir. İşlenmiş ürünlerde Türk fındığını öne çıkararak markalaşma yoluna gidilmelidir. Pazarlama anlayışının ön koşulu, pazar bilgisidir. Bu nedenle işletmeler, tüketicilerin ihtiyaç ve isteklerini ve bu ihtiyaç ve isteklerdeki değişimi izleyebilen bir bilgi sistemi kurmalıdırlar. Dış pazarlarda ise, yaygın şekilde pazarlama anlayışı geçerlidir. Dış pazarlarda başarılı olmak isteyen işletmeler kendi amaçları ile toplumun ihtiyaçlarını uyumlaştırmalıdırlar. Bunun da yolu, modern pazarlama anlayışından geçer. Çünkü bu anlayışla işletme, artık kendi arzu ettiği şekilde değil, hedef pazarın arzu ettiği şekilde

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

üretmektedir. Dış pazarların ekonomik, sosyal, kültürel, yasal ve politik amaçlarına uygun mamuller üretmeyen ihracatçıların başarılı olması çok zordur. İç ve dış pazarlar, Türkiye açısından önemli bir pazar potansiyeline sahiptir. Bu ülkelere yönelik tanıtım çalışmaları arttırılmalı ve ihraç edilecek fındık ürünlerinde kalite ve standarttan ödün verilmemelidir. Türk fındığının ihraç politikası, natürel iç fındığın yanı sıra, işlenmiş mamul ve yarı mamul oranı arttırılacak şekilde olmalıdır. İşlenmiş ürün çeşitlendirilmesinin arttırılmasına yönelik çalışmalara önemle hız verilmelidir. İşlenmiş ürünlerde Türk fındığını öne çıkararak, markalaşma yoluna gidilmelidir. İhracata yönelik üretimde, işlenmiş ürünlerdeki kalitenin arttırılması için CE, HACCP, ISO 9000 gibi sistemler uygulanmalıdır.

22- Samsun da fındık sektörünün bileşenleri olan üretici, tüccar, sanayici, ihracatçı ve tüketiciler ile kamunun katılımı sağlanarak ulusal fındık politikası belirlenmesine destek verilmeli ve sürekli olmalı ve de tavizsiz uygulanmalıdır. Tarım arazilerinin bölünmesinin engellenmesi yönünde çalışmalar yapılarak ekonomik anlamda fındık aile işletmelerinin ihtiyaçlarını tarımsal faaliyetlerden karşılayabilecek yeterli büyüklükte olması için tedbirler alınmalıdır. Fındığın ham madde olarak değil, işlenerek ihraç edilmesi suretiyle hem katma değer sağlanmalı hem de istihdamın artırılmalıdır. Bunu için de fındık sanayindeki teşvikler, işletmelerin dikey birleşmelerini sağlayacak, ileri derecede işlenmiş fındığın ve fındık mamullerinin üretileceği entegre/tesisler sağlanması gerekmektedir. Samsundaki fındık işleme tesislerinde farklılaşmaya gidilmeli, kapasite kullanım alanları arttırılmalı, zayıf yapılı küçük aile şirketleri yerine çok ortaklı kobiler desteklenerek kurumlaşmaya gidilmelidir.

23- Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin çoğu, çevrenin ve tüketicinin korunması ile ilgili bir çok yasal düzenlemelere gitmiştir. Samsun da uygulamada gübreleme, sulama, budama, ilaçlama, hasat ve hasat sonrası gibi kültürel tedbirlerin tekniğine uygun bilinçli bir şekilde yapılması için çiftçi eğitim ve yayım

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

çalışmalarına ağırlık verilmelidir. Özellikle erken hasadın engellenmesi yönünde yaptırımlar sağlanmalıdır.

24- Samsun ilimizde üretim maliyetinin düşürülmesi ve harman işleminin kısaltılması için makineli hasada yer verilmeli ve bu konuda araştırma ve geliştirme çalışmaları yapılması için altyapı desteği sağlanmalıdır.

25- Fındık içerdiği yağ ve yağ asitleri türü , protein, karbonhidrat, diyet lif, vitaminler ve mineraller sayesinde insan beslenmesi ve sağlığı açısından çok önemli bir besindir. Fındık, A, C ve B12 vitaminleri dışında kalan insan yaşamı için gerekli olan enerji ve bütün besin öğelerini içerir. Günümüzde, insanın yaşam kalitesini düşüren ve ölüm nedenlerinin başında yer alan koroner kalp hastalığı, beslenme biçimiyle ilintili hastalık olarak kabul edilmektedir.

Koroner kalp hastalığında başlıca risk faktörlerinden olan yüksek tansiyon ve LDL kolesterolün yükselmesinde fındık, tekli ve çoklu doymamış yağ asitleri ve diğer yararlı öğeleri içermesi nedeniyle önleyici etki gösterir. Dünyada yapılan çok sayıdaki toplum araştırmalarında günlük beslenme içerisinde fındık tüketilmesi kalp hastalıklarından ölümü ve hastalık riskini önemli ölçüde azaltması yanında metabolik sendrom olarak tanımlanan diğer kronik hastalıkların önlenmesine katkı sağlar. Fındık, bu özelliklerinden dolayı çeşitli kronik hastalıkların tedavisinde ve önlenmesinde (koroner kalp hastalığı, diyabet, hipertansiyon, hiperlipidemi, çocuklardaki beslenme yetersizlikleri vb.) günlük beslenmede belirli miktarlarda bulunmalıdır. Bunun için resmi ve özel kuruluşların belli bir politika içinde tüketiminin artırılması, bilinmeyen çok değerli özelliklerinin medyada dikkat çekecek şekilde duyurulması, bu konu ile ilgili seminer, konferans gibi etkinliklerin düzenlenmesi ve en önemlisi, yurt dışında bilimsel içerikli güçlü yayınlar yapılabilmesi için, araştırmaların desteklenmesi gerekmektedir.

Fındığın yağ içeriği ve enerji değeri yüksek olduğundan, günlük beslenmede, yağlı ve şekerli besinler azaltılarak fındık eklenmesi gerekir. Örneğin: kahvaltıda fındık ezmesi, yemeklerde, kıyılmış fındık , fındık sosunun yer alması, çerez

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

olarak kullanılması ve halkın temel besini ekmeğe katılması vb. çok farklı şekillerde değerlendirilmelidir. Talebin artırılması amacıyla ülkelerin literatürleri taranarak uluslar arası fındıklı yemek çeşitleri belirlenmeli, bu konuda tanıtıcı ve geliştirici önlemlerin alınması gerekmektedir. Besleyici değeri yüksek çerez türü yiyecek üzerinde yapılan araştırmalar ve bunların üretimine yönelik faaliyetler desteklenmelidir.

Çizelge 7. Fındık Üretim ve Pazarlama SWOT Analizi

Strateji	-Fındık üretimi ve pazarlanması
Mevcut Durum	<ul style="list-style-type: none">-Fındık bahçeleri arazisi; toprağı çok meyilli, sığ ve organik maddece fakir,-Verimli ovalarda fındık dikim alanlarının yaygınlaşması-Fındık üretimi yüksek-Fındık üretimi ilde istihdam yaratıyor,-Üretimde verimlilik düşük,-İşletme başına düşen arazi miktarı az ve çok parçalı,-İşletmeler tek ürüne bağlı,-Fındık bahçelerinin toplam alanının %75'i ortalama 50 yaşın üzerinde oluşu nedeniyle ekonomik verim ömrünü tamamlamış olması,-Fındık bahçelerinin fazla çeşitleri ihtiva etmesi,-Yoğun nüfus baskısı altında olan işletmelerdeki işsizlik oranı yüksek düzeydedir,-Üreticilerin örgütlenme eksikliği vardır,-Fındık bahçelerinde mekanizasyon uygulaması yoktur,-Birim alandaki ocaktaki dal sayısı fazla,

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

Strateji	-Fındık üretimi ve pazarlanması
	<ul style="list-style-type: none">-Yeterli girdinin kullanılmaması ve kültürel işlemlerin eksikliği,-Hasat işlemi genelde daldan el ile yapılmaktadır,
Problemler	<ul style="list-style-type: none">-Pazarlama ağının yeterince oluşturulamaması,-Fındık dikim alanlarının arz-talep dengesinin dışına çıkarak üretimin çok artması alım politikalarında belirsizlik yaratmaktadır,-Verimli ovalarda fındığın yaygınlaşması-Yüksek fiyat politikası fındık işleme sanayinin iç ve dış piyasada rekabet gücünü azaltması,-Kıracı, işleyici ve ihracatçılar ile tüccarlar fındığı aynı fiyattan almamaktadır,-Fındık işletmelerinin mali yönden güçsüz oluşu, üreticilerin başka yerde ikamet edişi ve az miktarda fındığının oluşu, fındığı pazarlamada etkin ve elverişsiz fiyatlardan satmaya zorlanması,-Alınan kredilerin maliyetinin çok yüksek oluşu,-Fındık sanayindeki işletmelerin çok küçük kapasitelerde çalışması,-Fındık fiyatındaki aşırı dalgalanmalar fındıkta ikame ürüne yönelmeyi artırması,-Hasat sonrası kurutma döneminde havaların yağışlı geçmesiyle iyi kurutma yapılamaması akabinde ürünün iyi depolanmaması nedeniyle aflatoksin oluşumu,-Yayım çalışmalarının yetersizliği,-Piyasa da çifte fiyatın oluşması,-Fındıkta ikame ürün çeşitlerinin çok oluşu,-Küçük firmaların büyük harcamaları gerektiren tanıtım ve Pazar araştırmalarını yapacak mali güçten yoksun oluşları,-Rekabete dayalı bir fındık piyasasının bulunmayışı,-İhracatta fonların uygulanmaması,-Fındıkla ilgili işlemlerde kamu kuruluşu ile özel sektör arasında yeterli koordinasyonun olmayışı,-Depolama şartlarının uygunsuzluğu,-İç tüketimin düşük oluşu,-Tüketimi artırıcı kampanyaların yetersizliği,-Özel sektör tarafından yapılan fındık alımlarında sağlıklı randıman belirleme sisteminin olamayışı,

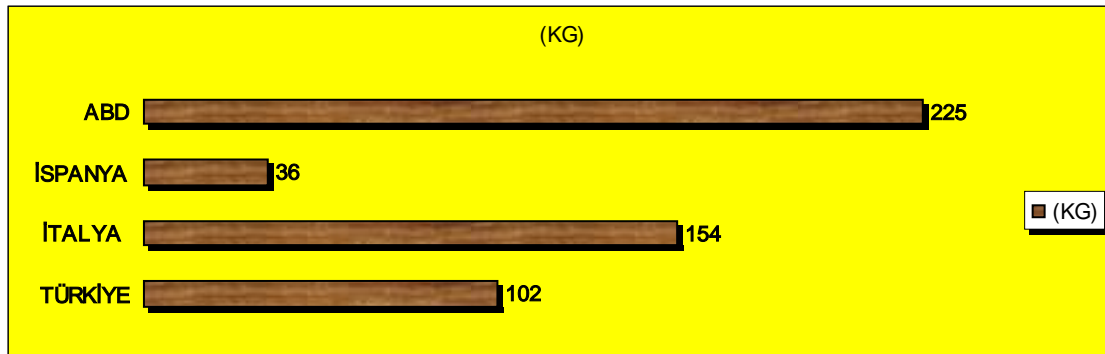
Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

Strateji	-Fındık üretimi ve pazarlanması
Fırsatlar	<ul style="list-style-type: none">-Dünya fındık üretiminin %70' ine sahip olmamız,-İlimiz şartlarının organik fındık üretmeye elverişli oluşu,-Marka yaratılarak Türk fındığı dünyaya tanıtılabilir,-Ambalaj ve etiketleme ile Pazar payı artırılabilir,-İç tüketim artırılabilir,-Nüfusu yoğun olan ülkelerde tanıtımla ihracat artırılabilir,
Tehditler	<ul style="list-style-type: none">-Miras yoluyla arazinin sürekli bölünmesi ile organizasyon ve yönetim eksikliğinden dolayı üreticinin eline geçen fiyatların düşmesi neticesinde üretimden vazgeçme noktasına gelinmesi,-Fındık ihracat politikalarındaki istikrarsızlık nedeni ile diğer devletlerin fındık üretimine yönelmesi,-Avrupa pazarlarında bademin rekabetine maruz kalan fındık Türkiye'nin pazarlama eksikliğinden dolayı ithalatçı ülkelerde bademin ithalatının fındığa göre artması,-Türkiye'ye rakip olan fındık üretici ülkelerden fındık ithali ve kaçakçılık yolu ile giren fındığın artmasıyla piyasanın olumsuz etkilenmesi,

6. Fındık İle İlgili İstatistikler

Çizelge 8. Fındıkta Dekara Verimlilik Değerleri

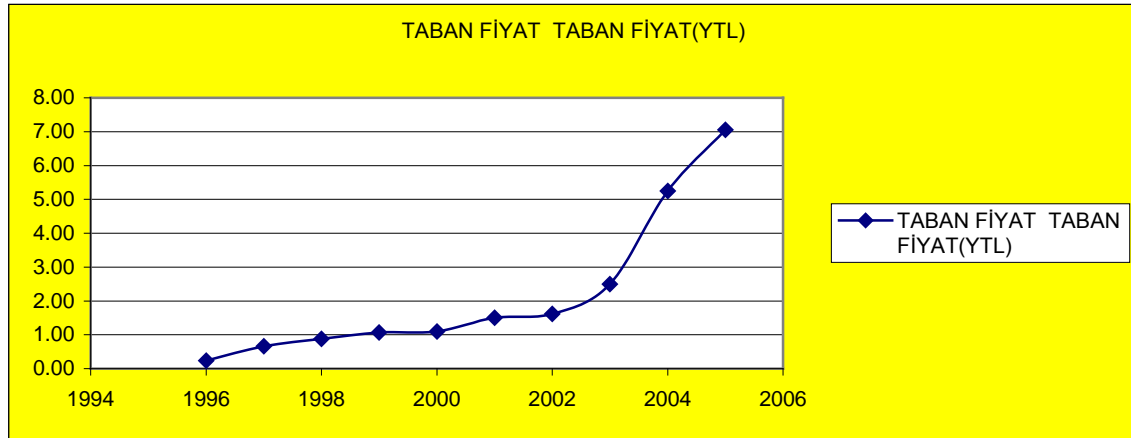
Verimlilik	kg/da
Türkiye	102
İtalya	154
İspanya	36
Abd	225

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

Çizelge 9. Yıllara Göre Fındıkta Taban Fiyatları

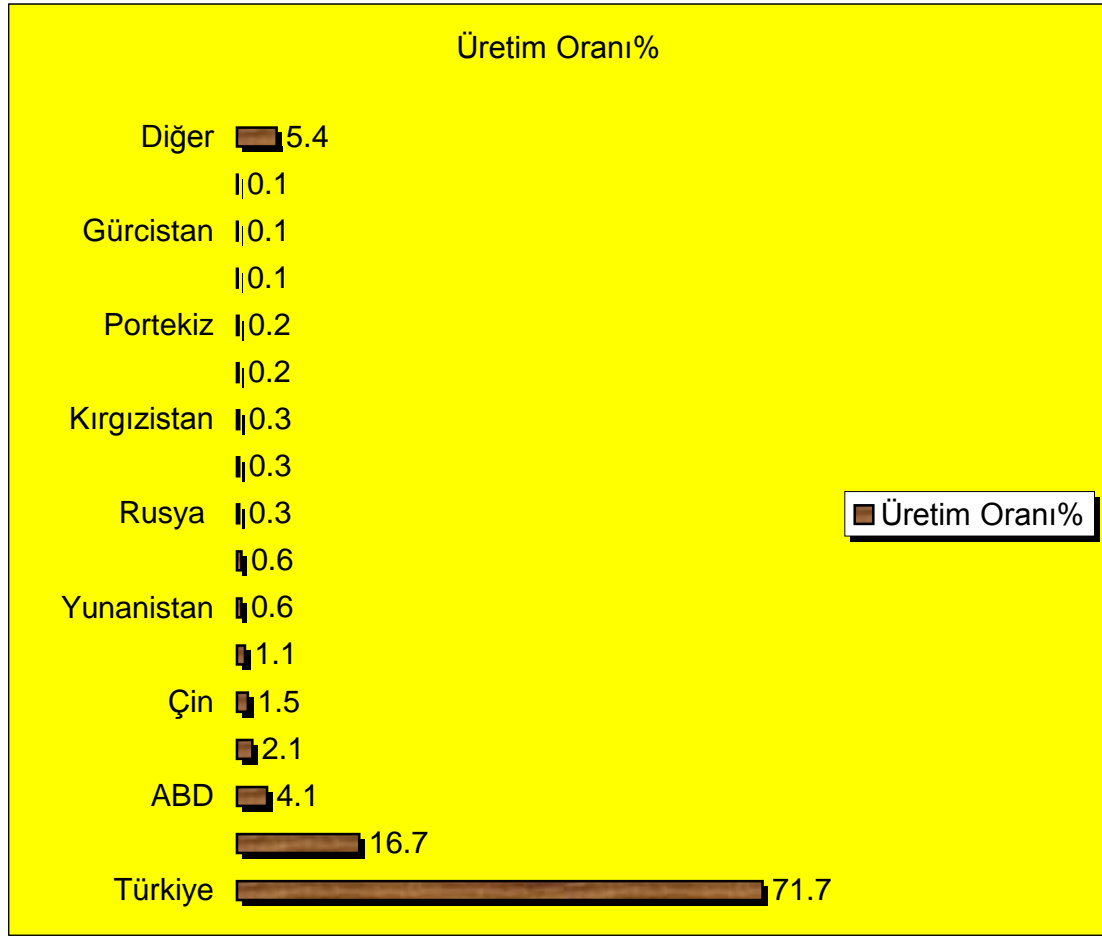
Yıllar	Taban Fiyat (YTL)
1996	0,24
1997	0,66
1998	0,88
1999	1,07
2000	1,10
2001	1,50
2002	1,62
2003	2,50
2004	5,25
2005	7,05

Çizelge 10. Dünya Üretim Payı

Ülkeler	Üretim Oranı (%)
Türkiye	71,7
İtalya	16,7
ABD	4,1
İspanya	2,1
Çin	1,5
İran	1,1
Yunanistan	0,6
Fransa	0,6
Rusya	0,3
Azerbaycan	0,3
Kırgızistan	0,3
Beyaz Rusya	0,2
Portekiz	0,2
Tacikistan	0,1
Gürcistan	0,1
Moldovya	0,1
Diğer	5,4

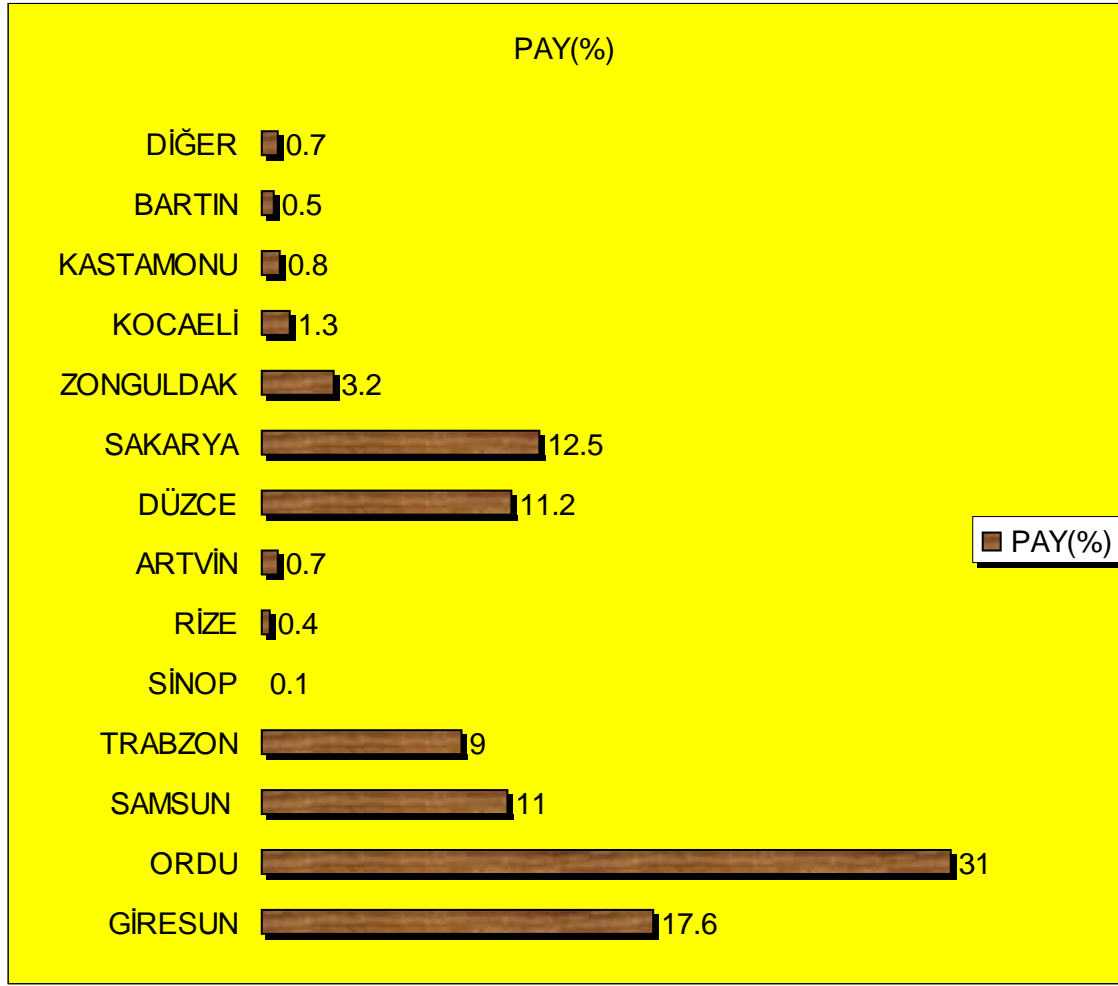
Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

Çizelge 11. Türkiye'de Fındık Üretilen Yerler ve Üretim Oranları

İller	Pay (%)
Giresun	17,6
Ordu	31
Samsun	11
Trabzon	9
Sinop	0,1
Rize	0,4
Artvin	0,7
Düzce	11,2
Sakarya	12,5
Zonguldak	3,2
Kocaeli	1,3
Kastamonu	0,8
Bartın	0,5
Diğer	0,7

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

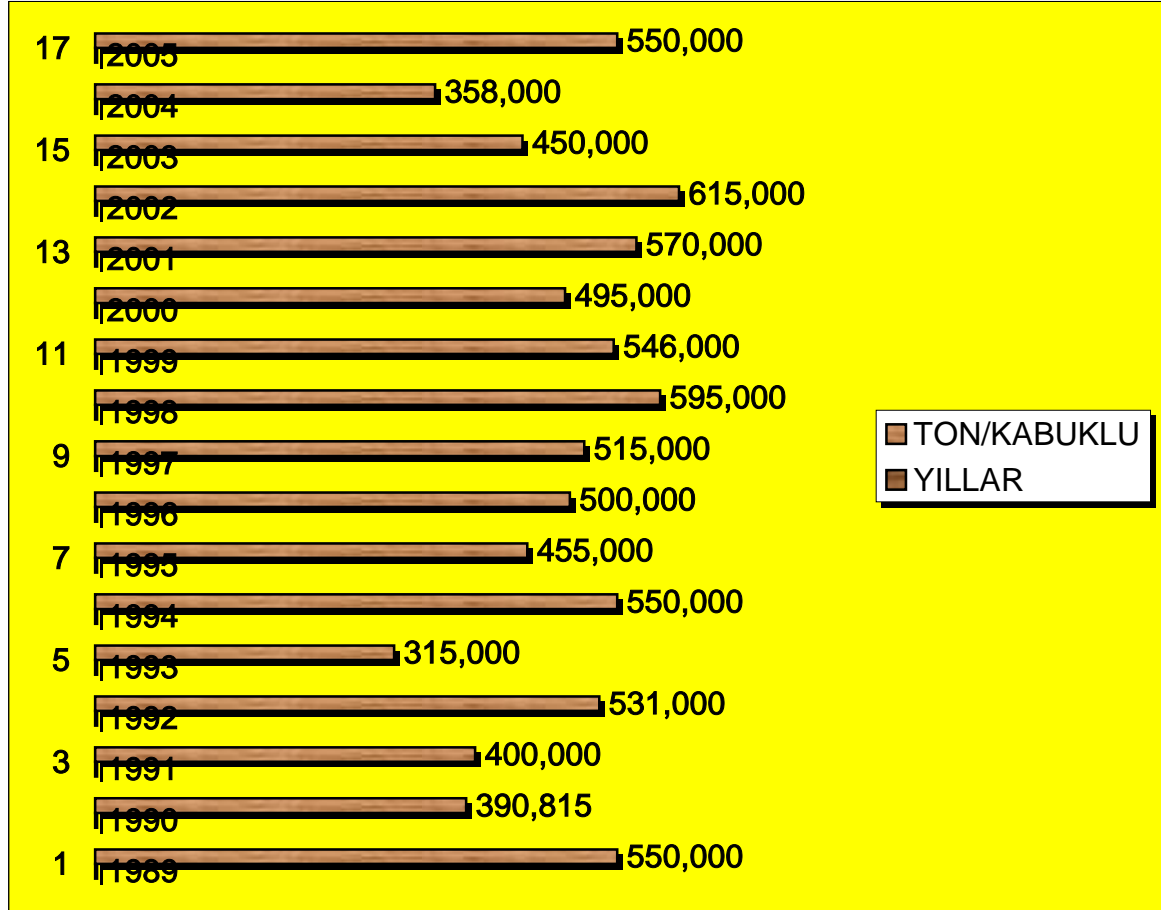

Çizelge 12. Yıllara Göre Fındık Üretim Miktarı

Yıllar	ton/kabuklu
1989	550.000
1990	390.815
1991	400.000
1992	531.000
1993	315.000
1994	550.000
1995	455.000
1996	500.000
1997	515.000
1998	595.000
1999	546.000
2000	495.000
2001	570.000
2002	615.000
2003	450.000

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

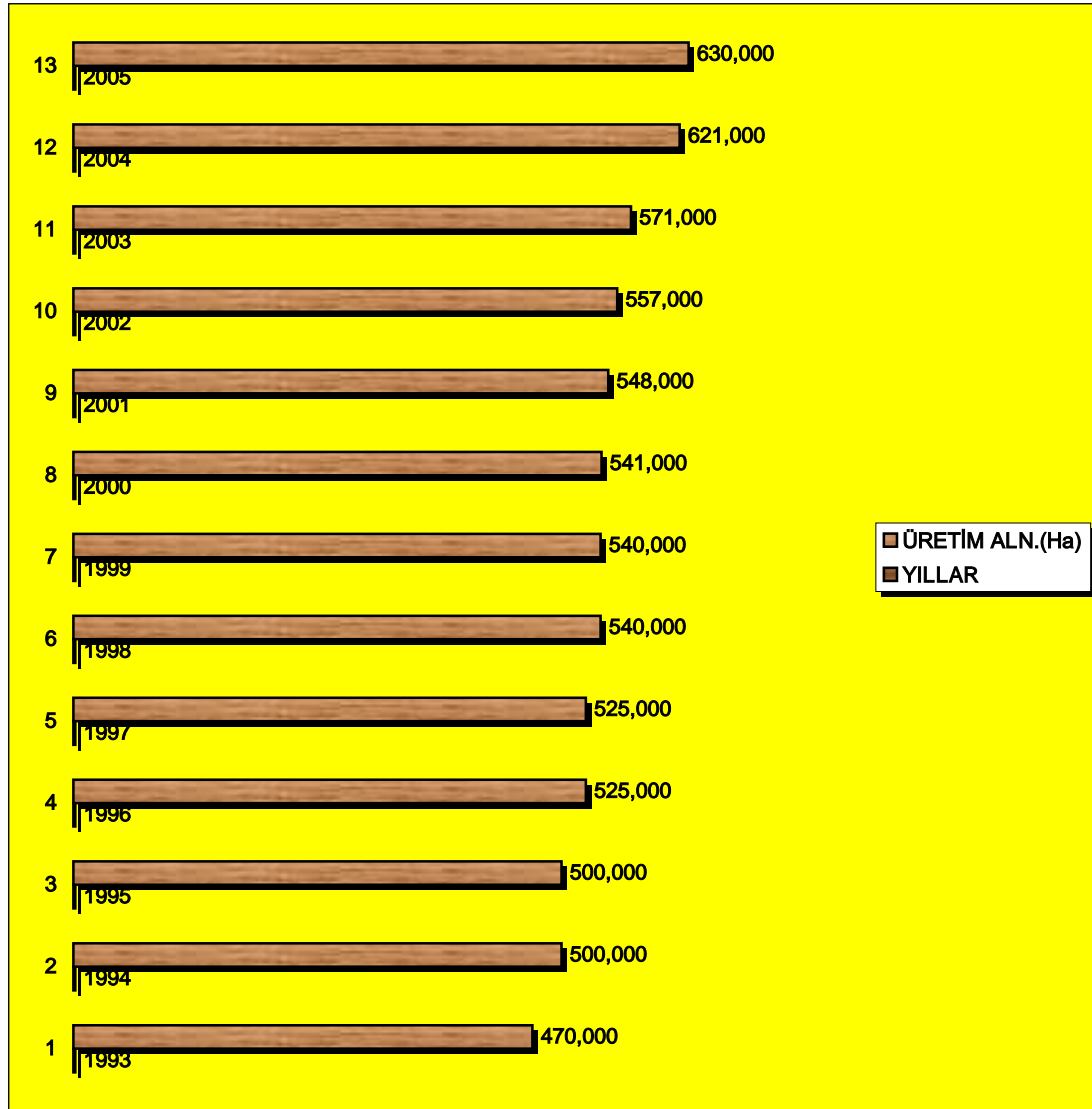
2004	358.000
2005	550.000

Çizelge 13. Fındık Üretim Alanları

Yıllar	Üretim Alanı (ha)
1993	470.000
1994	500.000
1995	500.000
1996	525.000
1997	525.000
1998	540.000
1999	540.000
2000	541.000
2001	548.000
2002	557.000
2003	571.000
2004	621.000
2005	630.000

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

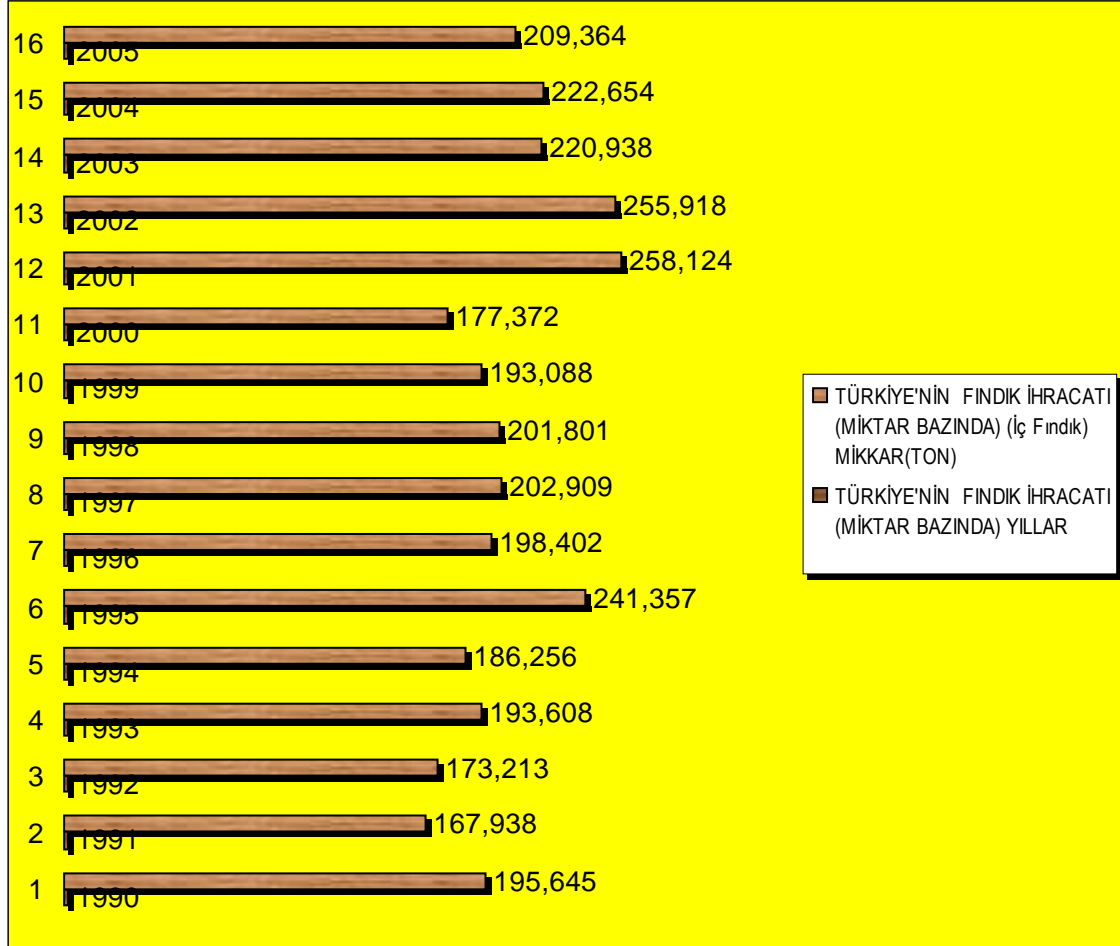

Çizelge 14. Türkiye'nin Fındık İhracatı (Miktar Bazında)

Yıllar	Miktar (ton)
1990	195.645
1991	167.938
1992	173.213
1993	193.608
1994	186.256
1995	241.357
1996	198.402
1997	202.909
1998	201.801
1999	193.088
2000	177.372
2001	258.124
2002	255.918
2003	220.938

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

2004	222.654
2005	209.364

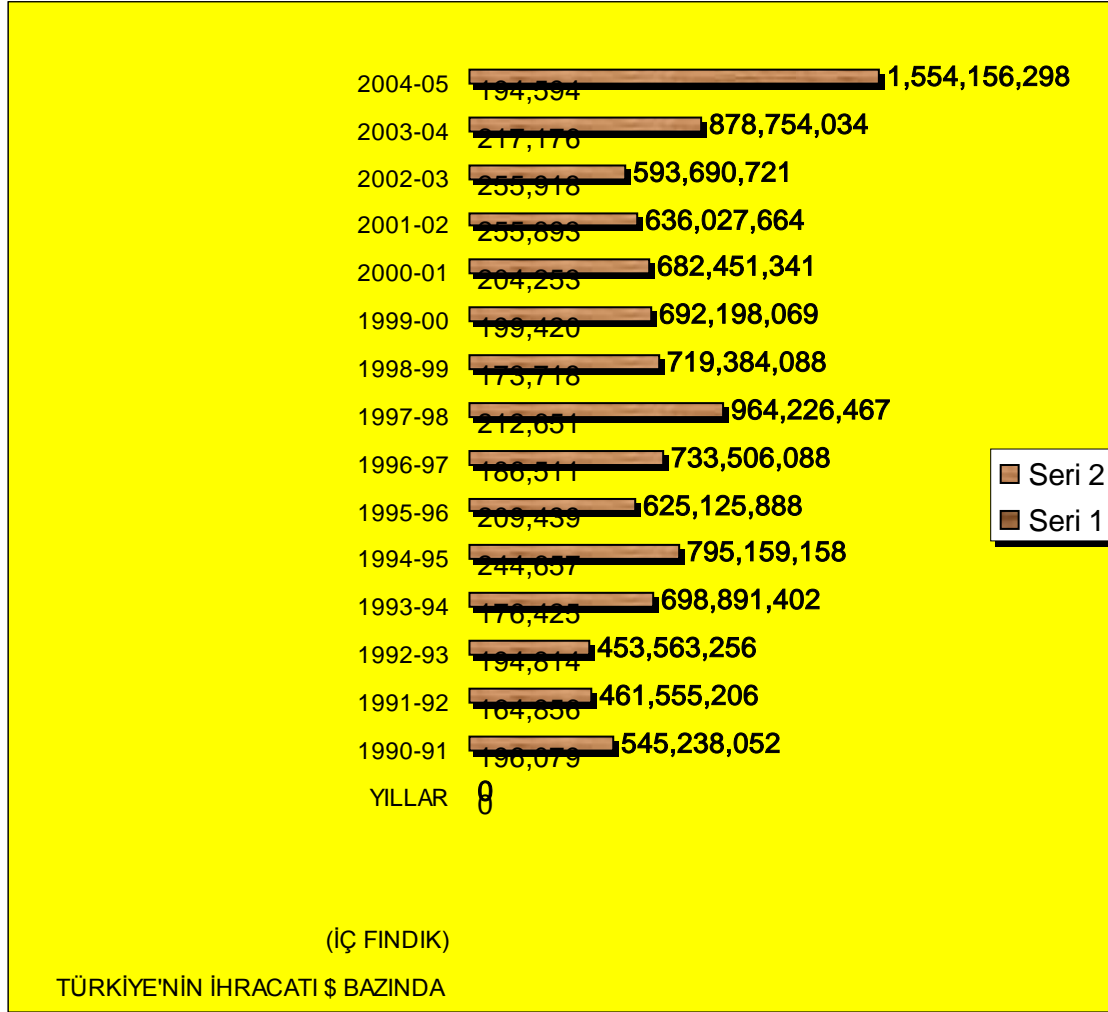

Çizelge 15. Türkiye'nin İç Fındık İhracatı (\$)

Yıllar	Miktar	Değer
1990-91	196.079	545.238.052
1991-92	164.856	461.555.206
1992-93	194.814	453.563.256
1993-94	176.425	698.891.402
1994-95	244.657	795.159.158
1995-96	209.439	625.125.888
1996-97	186.511	733.506.088
1997-98	212.651	964.226.467
1998-99	173.718	719.384.088
1999-00	199.420	692.198.069
2000-01	204.253	682.451.341
2001-02	255.893	636.027.664
2002-03	255.918	593.690.721
2003-04	217.176	878.754.034

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

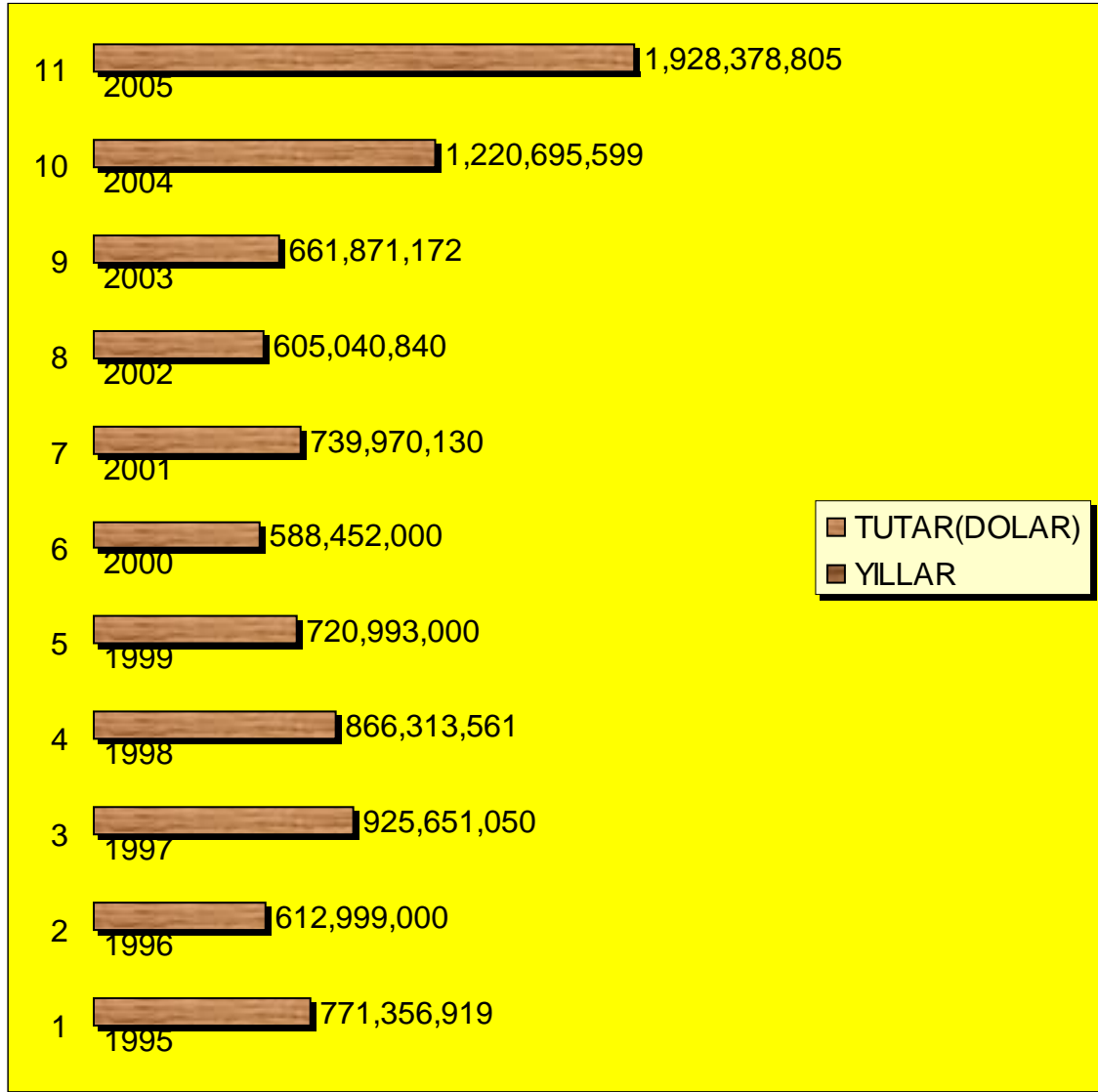
2004-05	194.594	1.554.156.298
---------	---------	---------------

Çizelge 16. Yıllar İtibariyle Türkiye Fındık İhracatı

YILLAR	TUTAR(DOLAR)
1995	771.356.919
1996	612.999.000
1997	925.651.050
1998	866.313.561
1999	720.993.000
2000	588.452.000
2001	739.970.130
2002	605.040.840
2003	661.871.172
2004	1.220.695.599
2005	1.928.378.805

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

Çizelge 17. Samsun İli Yıllar İtibariyle Fındık Üretim Trendi

Yıllar	Üretim
1994	45.832
1995	35.393
1996	42.342
1997	48.676
1998	52.653
1999	47.477
2000	45.494
2001	66.933
2002	56.898

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

2003	55.597
2004	15.760
2005	73.463

***Tarım il Müdürlüğü istatistikleri**

***2004 yılı fındık üretimi bölgede yaşanan don olayı nedeniyle düşmüştür.**

Kaynaklar:

1-Dr.G.Mızrak-Fındık ihtisas borsası. Mayıs 2005. Ordu Ticaret Borsası.

2- B.Hekimoğlu, M.Altındeğer, N.Korkmaz TR83 Samsun Alt Bölge Master Plan-2006.

3-Fındık Sektörü Raporu-Nisan-2006. Trabzon Ticaret Borsası.

4-Fındık istatistikleri. Samsun İl Müdürlüğü

5-Fiskobirlik- Fındık istatistikleri ve tüm dergileri

Fındık Sektörünün Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri

- 6-Dr. R.Usta Fındık ve mamulleri ihracatında Alternatif pazarların geliştirilmesi-KTÜ.**
- 7-III.Milli Fındık şurası sonuç bildirgesi. Ekim-2004.Giresun**
- 8-Ulusal fındık zirvesi çalışma grupları ortak raporu. Eylül-2005. Ordu**
- 9-D.A.Fidan Yerel kaynak kullanım açısından fındık fiyatları, işçi ücretleri üzerine inceleme.**
- 10-Fındık sektörünün sanayi yönüyle gelişimi, örgütlenme ve sorunlar- Ordu Ticaret Borsası**
- 11-Samsun Ticaret Borsası Dergisi- Fındık Sayısı**
- 12-Ordu İli Güncellenmiş Tarım Master Planı-2005**
- 13-www.arip.org.tr – Fındık Politikası raporu**
- 14-Ö. Akbaşlı-Fındığın çözüm önerileri. Giresun son haber.**
- 15-Prof.Dr. Ahmet ULUSOY- Fındık politikasızlığına son verelim. 22.03.2006. Vatan gazetesi**
- 16-T.Tokgöz-Agromak dergi. Fındık ve mamul ih.Bir. Yön.Kur.Bşk.Yrd.**
- 17-Karadeniz Bölgesinde Tarımsal Üretim ve Pazarlama sempozyumu-1999. Samsun**
- 18-II. Tarım Şurası Sonuç Raporu-2004. Ankara**
- 19-Türkiye VI. Tarım ekonomisi kongresi-2004. Tokat**